

ÖRÖK EMLEKEZETÜ IGAZ.

Avagy:

Ama' ritka kegyességű, és azért Istentől életében
meg-betsültetett: halálában meg tiszteltetett: 's hólta után
örök emlékezetben hagyattatott:

NÉHAI MÉLTÓSÁGOS

NAGY BARTSAI

BARTSAI ABRAHÁM Urnak, UTÓLSÓ TISZTESSÉGE.

Mellyet, ezen bóldog emlékezetű Urnak halála
után, *Tsórai* Udvarházánál Koporsóba való tételekor, 1716. éft.
Sz. György havának 5. napján, tsak magánosan; el-temetteté-
sének helyén pedig, *Vajda-Hunyadon*: meghóltt, 's véle egy
firbe temettetett kedves Vejével,

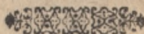
NÉHAI TEKINTETES, NEMZETES

VIZ-SZENT-GYÖRGYI

MAKRAI ISTVÁN Urral

együtt, méltán tettenek az Istennek arra hivat-
tatott alázatos Szolgáji. Ezer hét-fáz tizenhatodik éftén-
dőben, Sz. György havának 26. napján.

Sólt. 112: 6. Örök emlékezetben léfzen az igaz.

KOLOSVÁRATT, Nyomt. TELEGDI P. SAMUEL, 1721. éft.

Ambrosius :

Nem úgy éltem veletek , hogy életemet fégyenljem : meghalni-is nem félek ; mert a' mi Istenünk jó hozzánk.

Bernbárdus :

Három dolgot kívánok, atyámfiai, mellyekben engemet kövefsetek, mellyek férint életemben igyekeztem jární. 1. Nem annyira a' magam értelmemet , mint a' másokét betsültem. 2. Mikor valaki meg-fértett , a' bozféúállástól magamat meg-ójtam. 3. Szorgalmatoson el-kerültem , hogy valaki általam meg-ne botránkoztafsek; ha pedig féándékomban valaha az meg-történt , illendöképen el-hárítottam.

הר מראת יהוה

az-az :

ISTEN GONDVISELÉSÉNEK HEGYE.

Melleyen folyó, 's meg-nem tsaló Isteni gondvise-
lésről tett együgyü tanítást, Néhai Méltóságos Nagy Bartsai
BARTSAI ÁBRAHÁM Ur Koporsóba való tételének alkalmat-
ofságával, minden Isten gondviseelésében meg-nyugovó hívek-
nek, 's közelebb a' bokros próbákban forgott árva Özvegynek,
Méltóságos TELEKI KRISTINA Uri AÉZonynak, meg-ha-
gyatott egyetlen-egyével való vígafztalására, N. K. Fejérvárme-
gyében *Tsóriai* gyázos Házánál, 1716. Éztendőben,

Sz. György havának 5. napján,

V Á S Á R H E L Y I M I H Á L Y,

A' Száévárosi Réf. Eklésiának egyik Tanítója.

Fordítás szerint való Sz. Letzke: 1Móf. 22: 14. *Az UR gondot visel.*

E L Ö L F A R O - B E S Z É D.

A' Kristusban hívő KereÉtyén Világnak egy megbetsülhe-
terlen *Regulája*, melly minden híveknek, minden kereÉtvisele-
sék közt való vígafztalásának fundámentoma ez: *A' kinek igaz
hiti van, mindene van.* Kérdjed, mije nints? Isten Éava és törvénye: *Tiszteljed
atyádat és anyádat: az-az, Járj a' hívő atyáknak és anyáknak nyomdoko-
kon, és örökségül adom néked a' földet.* Az igaz híveké hát *a' föld.* Sz Pál Éa-
va: *A' hit a' hallásból van:* Róm. 10: 17: a' hallás által mégyen-bé a' do-
log a' lélekre; melly által a' *bolond-is böltsésé leÉÉ.* Péld. 8: 5. A' hitnek
hát útja a' tudomány, és abból való böltseség; a' melly minthogy az ő
eredeti okának meg-ésmérésére víÉi az embert, hogy meg-tudja kitsoda
az Isten, 's abban mint idvezítő URban híÉen, híven az Istent magá-
jévá téÉi: és így igaz az-is, *a' kinek hiti van, Istene-is van.* Az Istennek
mindenkehez való köz Éava ez: *Ez az én Éerelmes Fíjam, a' kiben meg-
engeÉtellettem, ötet hallgásátok:* Mát. 3: 17. Luk. 9: 35. add hozzá, Ján. 3: 16.

A 2

Ugy

Ugy Ezerette Isten e' Világot, hogy az ő egyetlen-egy fülött Fiját adnás
 hogy minden valaki hífen ő benne el-ne veszken, hanem örök élete légyen. A'
 kinek hát hiti vagyon, Kristusa van, 's idvesége-is van De mind ezeken
 kívül igaz az-is: A' kinek Kristusa van, annak Ege-is van. Kristus Éava:
 El-mégyek, hogy én tinétek helyet kéfűsek, hogy a' bol én vagyok, ti is ott
 legyetek: Ján. 14: 2, 3. Ez a' hely az Ég. Ugyan is meg-ditsöitetésekor oda
 ment fel a' Kristus: Luk. 14: 51. A' ki hát a' Kristusban hízen, Ege-is van:
 és így, a' kinek hiti van; Ege, földé, Istene, Kristusa, idvesége, élete, 's egy
 főval mindene van. Ezért mér így ditsekedni a' hívő Lélek: Sólt. 73: 26.
 Az én fivemnek köfiklája, és én örökségem te vagy Isten mind örökké Ezt
 köveri a' 23. Sóltárban éneklő, ki Istenével való egyesülésének mind lelki,
 mind testi jók iránt haénát érezvén, így ditsekedik: A' Jehova az én Pá-
 torom, azért meg nem fogyatkozom: az-az, A' setétségbe ő világófság; a' bűn el-
 len igafság; az átok ellen áldás; a' halál ellen élet; a' kárhozat ellen idves-
 ség; a' nyomoru-ágba óltalom; a' éomoruságban öröm; a' fogyatkozásbá
 bőség! Nem tsuda hát, ha Sz. Pál Sid. 11: 1- végig. annyira ki fokad a' hit-
 nek, és a' hívő szenteknek ditséretire, okát adja miért, a' 33. 5 ben: *Mivel
 az által minden igéreteket meg nyertenek.* Azok között kiket a' hitről meg-
 ditsér Sz. Pál a' hitnek munkájiban, emlekezetes az Ábrahám példája;
 mind annyiban, a' mennyiben annak nagy ajándéka volt nála; mind an-
 nyiban, hogy abban meg-próbáltatván, olyan dologban mutatta azt ki,
 mellynél egy nagyobb nem lehetett. A' volt az Isáknak, egy fülöttjének,
 vénségében ígélet által nyert fíjának, meg-áldoztatása iránt való Isten pa-
 rantsolatja, 's önéki ahoz való engedelmeisége: mellyben való maga vife-
 lésével és Éavaival ki-mutatta azt, mitsoda kints a' hívő emberben a' hit,
 és mi annak ereje; mert az még a' kétséges dolgokban is talpon állóvá tézi
 az embert, 's aze mondatja véle a' mit mond itt Ábrahám: *Isten gondot visel.*

SUMMA. Mellyben azt adja elő Ábrahám: *Nintsen az Isten híveinek
 olyan meg-fogyatkozott állapotjuk 's igyek, mellyben úgy el-távozzék tőlük az
 Isteni gondviselés, hogy annak néminémű jeleit magok körül mindēkor ne tapaf-
 talhassák.* Ha valaha volt meg-éomorítottatott ügye az Ekléfiának és Szen-
 teknek, emlekezetes az iránt az llyés ideje, mind a' nagy éhség, mind
 az üldözés miatt; a' mint erről maga panaszolkodik, 1 Kir. 19: 10, 14. Coll.
 17: 1-4. De akkor is volt az Istennek mind hollója, mind Angyala, melly
 által táplálta az ő Szolgáját; mind volt övéle gondja az Ekléfiara, mellyet
 a' Báátnak térdet nem hajtott hét ezer Lelkekben Isten meg-tartott: 5. 18.
 Az Évangyéliomi história azt írja, Mát. 8. hogy Idvezirőnk Tanítványi-
 val hajóra ül a' tengeren, 's el-aluván nagy félvéz támad, ideftova kap-
 dosnak

dosnak a' Tanítványok; de midőn látnák hogy femmi hajói e'köz nem ha'znál, futnak a' Krisztusra, fel-költik, azt mondván: *Tarts-meg URam, mert el-vefűnk!* 's meg-feddi a' Krisztus őket kitsíny hírüségéről, *Sólt. 26.* méltán-is: mert a' Tanítványokbá nagy erőtelenség vala úgy itélni; Hogy a' hol a' Krisztus emberi természetű alu'zik, el-alutt ott az Isteni gondviselés-is; mert nem zűnik az meg: ezért akármí kétséges légyen a' dolog, melly között vannak az Istennek hívei, mindenkor e' zónak kell éájokban forgani, a' mit mond Ábrahám: *Gondot visel Isten.* Ezért tötte egyik jeles kérésül Idvezítők az URi Imádságba azt: *Légyen-meg a' te akaratod, mint a' mennyben, úgy itt a' földön-is.* Mát 6. Fel-téven azt, hogy minde'nek az által igazgattatnak az Isten hívei körül, akár bődlog, akár boldogtalan, akár örömré, akár szomorúságra való dolgok légyenek azok.

M A G Y A R Á Z A T.

E' Letzke értelmének nagyobb világosságára egynéhány dolgot kell meg-látnunk, hogy az Ábrahám szavait magunk ha'znára, 's e' jelen való szomorú alkalmatosságra ha'znolabban fordíthassuk. Jegyezzük-meg itt azt: Hogy az Irásban sok dolog nagyon, mellyet nem annyira kell magyarázunk, mint azoknak, mellyek a' fel vett dologgal egybe-köttetettek, el-éemléléfivel azokat magunkra szabunk

I. Azért úgy látjuk, hogy Isten Ábrahámot az ő hitinek nagy próbájára vízi: mert az Irásból Ábrahámnak riz nevezetes próbáit jegyez-ték-meg a' Sidó Doktorok. 1. Mikor ki hívatatík zületett földéből, az Attya házából. 2. Mikor a' Kanahán földén való nagy éhség miatt Egyiptomba kelle menni; Nem kitsíny dolog ez is! Isten ne próbáltassa-meg ezt hazánkkal, a' mint tselekedék a' közelebb való éztendőben 3. Mikor Felesége Sára töle el-ragadtatván, a' Farahó Udvarába vitették 4. Mikor néki öt Királyokkal keveled magával hartzba kelle menni 5. Midőn nem lehetvén már reménsége, hogy Sára örökös Felesége zűlne, Hágárt a' szolgá-ját kelle házassági tárláságba ve'ni 6. Mikor magát magának Isten parantsolatjából környül kelle metélni 7. Midőn újolag Ábimelektől Felesége Sára el-ragadtaték. 8. Midőn Sára miatt már Ismaelt zűlvén, Hágárt házából ki-kelle üzni. 9. Midőn Ismaelt-is Annyától Hágártól el-nem szakéthatván, el-kelle vetni 10. Mikor ígeret által vérségében nyertt Fiát Isákor, Isten parantsolatjából meg-kell vala áldozni Mind ezek igen nehezék valának; de az utolsó leg-terhesebb, mert édes gyermekében, kivált a' ki-ben neve az atyáknak fenn marad, meg-szomoríttatni, akármí dolog, an-nál inkább halál által, mit tegyen, csak a' nem tudja a' ki atya nem volt!

Ebből azért ez a' kérdés jöhet-ki: Mi az oka, hogy az Isten minden

híveit-is ugyan gyakran ; de Ábrahámot az ő hitinek ilyen terhes próbájába vetette-bé? *Felelet.* A' Sidók itt úgy ítélnék, hogy Ábrahámban Atria házából való ki-jövele után-is, testi gondolkodásokra hajló elme volt : melly érint semmi elejibe ötlött, vagy Istentől 's emberektől tétett dologban meg-nem nyughatott; hanem abban csak, a' mellynek valósága 's igafsága a' természetből volna nyilvánságos, 's ezért hogy ezt a' vélekedést Isten az Ábrahámnak elméjéből ki-venné, és hogy az Isten tanubizonyossága után fok dolgokat továbbra való vetélkedés nélkül bé-venne; mellyeket az Isten tanubizonyossága után illő bé-venni, hinni, és a' ~~me~~ Isten hívja tselekedni. Ezért két, egészen a' természet ellen való dolgot, parantsol Isten néki. Egyiket, hogy magát környül-metélje ; a' másikat, hogy a' természet indulati ellen Isákot egyetlen-egyét 's örökösét meg-áldozza. Ez okon: mivel a' természet ellen való dolgokban mégyen 's lehet tökéletességre az ő hiti; mivel a' ki az Isteni ilyen parantsolatnak mindenkor kéz vala engedni ez ilyen dologban-is, engedelmeskedvén, ebben mutathatja vala azt meg, hogy nem lehetne az Istennek olyan záva, és parantsolatja, mellynek ne engedne, ha épen a' természetnek ellene volna-is, minémü a' halottaknak fel-támadások. De ez értelem nem épen helyes: Mert már e' próba előtt az Ábrahám hiti fok dolgokban kitért, mint a' ki Isten tanubizonyossága után, fokakat reménség alatt és kívül hitt, és az a' hit tulajdonított néki igafság gyanánt. A' Sidó Doktorok közzül-is egy *Majmónides* nevü helyesebben ítelt; ki ezt állítja: Hogy az Isten senkit nem próbál azért, hogy a' mi az előtt ő Felsége előtt esmérten dolog volt, azt esmérje 's tudja-meg; mivel öröktől fogván minden dolgok tudva vannak ő Felségénél: hanem tselekezi azt azért, hogy mások-is az olyan 's hasonló dolgokból tanuljanak, és mint kell ez vagy amaz homályos dolog iránt itélni 's tselekedni, tudhafsák-meg. Ezért tselekedte Isten ezt is Ábrahámmal, hogy az ő hiti, és e' próbában való állhatatossága lenne fok ő utánna következendőknek példajok.

II. Jö-bé itt emlélésre Istennek Ábrahámhoz lett parantsolatja; melly ez: *Vegyed Fijadat, ama' te egyetlen-egyedet a' kit szeret, Isákot, és menj-el a' Mória földére, és áldozd-meg ott ötet egygyen a' hegyek közzül a' mellyet mondándok tenéked.* Több itt bé jöhető oldal kérdéseket félre tévén, a' mit fiúkságesebb meg-tudnunk azt láfsuk, 's jegyezzük meg. 1. Hogy itt Isák mondatik Ábrahámnak egy *fiúltténék*, ezt kell értenünk Sárára nézve. *Kedvesnek* pedig mondatik azért; mert venségében ígért által a' természet ereje felett adatott Fiu volt: 's mindenikre nézve a' lelki Isáknak a' Kristusnak volt eleven példája. 2. A' hely a' mellyre kellett vit-

tetni Isáknak a' meg-áldoztatásra, a' *Mória hegye*. Ez vala Jértusálemnek egyik része, mellyen kellett valaha építtetni az Isten Templomának. Ezzel a' példázattal, hogy a' Lelki Isáknak is ott kellene szenvedni még valaha, és ott kellene meg-ölettetni, még pedig fán. 3 Kérdésben jöhet: Nem éktelen és hallatlan dolog volt-é Istennek azt kívánni, hogy az Atya Fiát, ember embert öljön, 's úgy áldozzék? *Felelet*. Eziránt úgy kell irélnünk, hogy Isten azzal a' parantsolattal nem azt akarta, mintha e' tilalmás, Istenhez nem illő, sőt a' Pogányokban és Kananéusokban kárhoztatott dolgot jóvá hagyta volna, és emberi áldozattal kívánt volna meg-engejtettetni; mivel ez a' parantsolat nem el-végeztetett parantsolat vala, hanem próbáló, mellyel Isten Ábrahámnak hitit akarta meg-próbálni; mellyet meg-próbálván, nem akarta az Isák halálát, hanem az ő zemélye helyében tetettetett kos és áldozat által, melly az ő váltságára rendeltetett volt, a' Kristus, mint Lelkeknek igaz váltsága által végbe menendő váltságnak példáját akarta ki-adni: hogy meg-mutassa azt, hogy ő Felségénél van kézfittetve *Bárány*, melly el-veendő e' Világnak *büncit*. Mind ez pedig, az Isten' büns emberi Nemzetséghez való szeretinek tanúja vala: mert ha maga szabados mindenek felett való Uraságát akarta volna gyakorlani, kívált a' bün által meg-motskoltatott emberi Nemben, kívánhatta volna az Isáknak megáldozását is; de Isten ezzel nem akarván élni, magának tartotta minden első szülöttekhez való jufsát, azokat mindazáltal más állat által parantsolta meg-váltatni: 2 *Móf.* 3: 2. 15: 2. 22: 29, 30.

III Harmadik dolog itt, Ábrahámnak magavifelése e' parantsolat iránt; melly ez: Nem vonogatja magát Ábrahám ettől a' parantsolattól, 's ahoz való engedelmeségtől, hanem enged az Isteni parantsolatnak: mert úgy vagyon, ígéretet vett volt az Isákban néki támasztandó magról, melly viheti vala ötet e' dologban való maga meg-hátrálásra, mivel annak az ígéretnek ez ellene láttatik vala állani; de úgy ítélt, hogy még a' *halálból is Isten fel-támaszthatja az Isákat*, Sid. 11: 19. Így hitit épen és tisztán meg-tartván enged, mivel nem tartozik vala azt hinni, hogy Isák általa meg-ölettesék; hanem azzal, hogy magát egészen arra el-kézfítené, a' dolognak ki-menetelit bizván az Istenre: mert akár akarná Isten, hogy Isák épen meg-maradna, az ő felöle való ígéret így nem hibáznék: akár pedig meg-engedné ölettetni, gondolja vala a' szent Pátriárka, hogy e' hív és bölts Isten parantsolatja nem fog az ígéretnek ellene állani; mivel ez a' hatalmas Isten ötet a' halálból is fel-támaszthatja, és így az ő általa 's belöle támasztandó mag iránt való ígéretit is bé-toltheri, 's bé-is tölti.

IV. E'

IV. Ez gondolattal lévén Ábrahám, nem halogatja Isten parantsolatjához való engedelmségét, hanem jó reggel fel-kél, a' dologhoz kézül, maga mellé vézi Isákot, 's két szolgáját, három napi útozás után mégyen közel a' helyhez, 's még mezzére meg-esméri a' helyet, mellyen ezeknek véghez kell meñi. Ugy itélnek némellyek, hogy azonn a' hegye néki még mezzére meg-látfott tűznek o'zlopából esmérte azt meg Ábrahám. De e' bizonytalan dolog. Elég az, a' véle való tselédir el hagyván, maga mellé vézi Isákot. A' mit itt némellyek gondolnak, hogy ezen útjában Isákot a' Sátán arra ö'ztonozte volna, hogy magát ebben a' dologban hátrálja-meg; fundámentom nélkül való dolog: söt hihető, hogy Isten gondvifelésére magát bizó indulattal lévén engedelmes és felid Attyával való be'élgetéssel ment, míg a' helyre jutnának: vólt még is e' nagy dologban valami homály elméjében; mert midön látná, hogy minden dolgok el ké'fítettek az áldozatra, de nem tudná mi lenne az áldozatra való állat, azért azt kérdi Attyától: *Atyám, bol vagyon az áldozatra való állat?*

V. Mivel Ábrahám mind az egész dologot titkolta idejig Isáktól, erre az ő kérdésére való feleletben Isten Ábrahámnak nyelvét úgy igazgatja, hogy a' milejendő vala, azt mondaná-ki, 's így felel: *Gondot vifel Isten magának az áldozatra való bárányról*. Ugy látjuk, a' kít meg-áldozandó vala, báránynak nevezi; nem éól semmit vagy a' maga elméje, vagy a' dolognak ki-menetele ellen. Amaz ellen nem; mert a' mint a' Kristus Báránynak neveztetik, úgy Isák-is neveztetetett annak. Annál inkább nem éólott a' dolognak ki-menetele ellen; mert az ő éandéka ellen Isák helyett köst rendelt Isten, a' melly ő helyette áldoztatott-meg Ábrahám-tól.

VI. Ezt köverő dolog, melly itt meg-gondolásra már bé jó. Ezeknek *executiója*, melly ez: Az Istentől ki mutattatott helyre Ábrahám Isákkal el-érkezhvén, meg-köti Isákot, 's tézi ötet az el-rakott fara, vézi *fegyverét* hogy meg-ölje. Itt egy Sidó Doktor okoskodik, 's azt mondja: hogy ekkor menten ki-ment az Isák lelke, és mikor éólana az Angyal Ábrahámnak, meg viféa-tért belé. De ezt ne tsudáljuk, mert ilyen bolondságok elég van nékiek; hanem gondold meg itt ember, mit tsinált a' lélek és test, mi gondolatot indíthatott Ábrahámban az atyai indulat, és az Isteni parantsolat? kétség kívül amaz *nét, ez újyat* sűgott elméjébe. Itt is a' Sidóknak vélekedések ez: hogy az Isák maga ajánlotta magát a' halálra, mivel az előtt attya tífeteleti ellen vétett vala; de ez-is fundámentom nélkül való dolog. Az hihetőbb, hogy (a' mint az Ábrahámnak éükséges is vólt azt tselekedni) midön közelitene eanek a' dolognak *executiója*, erre el-ké'fítette Ábrahám az Isák elméjét, 's meg-jelentette néki az Isteni parantso-

parantsolatot, annak való engedelmeségnek űükséges voltát; az Isten ígéletinek állandóságát; az Istennek halottaknak fel támasztásában való hatalmát: a' mellyekkel könnyen reá vette 's vitte az ez iránt való engedelmeségre, a' minthogy nem-is rugódozott atya akarátja 's tselekedeti ellen. Ez mind Ábrahám, mind Isák magok viselésekről mit ír Chrysofostomus, nem lehet le nem írnom, kivált' azokért, a' kiknek kezekben nem forog; ki így szól: *Oh kegyes lélek! oh erős lélek! oh léleknek nagy ereje! oh az emberi, 's testi minden indúlatot meg-győző okosság! Tsudálkozom-é, vagy el bámúljak a' Pátriárka lelkének erején, avagy a' Gyermekek engedelmeségén? hogy egyik-is semmit Isten parantsolatja ellen nem rugódozott, nem tartotta e' dolgot nehéznek; hanem mindenkben engedelmeskedett a' fiu, a' miket az atya tselekefkik vala; és mint a' bárány, az óltárra fe-küött, várván magára atya öldöklő kezeit és fegyverét!*

VII E' dologban való okos maga viselését mind Ábrahámnak, mind Isáknak jó vég követte. Mert midön Ábrahám épen Lándékát végbe vinné, a' Jehova Angyaltól meg-tiltatik, meg-ditsérvén hitit, és a' űerint való engedelmeségét, mondván: *Most látom hogy Istenfélő vagy, hogy nem kedveztél a' te egyetlen-egyednek én érettem.* Ez az Angyal nem teremtett Angyal volt, hanem maga az Isten Fija; ki nem természet, hanem tiűti űerint Angyal; ki ortan-ortan testet vévén fel jelent meg az Atyáknak, hogy azzal a' még valaha valósággal fel-véjendő emberi természetinek jelét nekik mutatná-ki, abból tetűik-meg, hogy magának azokat a' dolgokat tulajdonítja, mellyek az Istenéji; ugyan is 12 ű. azt mondja Ábrahámnak: *Nem kedveztél a' te egyetlen-egyednek én érettem.* Nem teremtett Angyalért nem kedvezett vala Ábrahám Isáknak; hanem az Istenért: nem-is Angyalt illet vala ez az áldozat: nem-is Angyal próbálta vala meg az Ábrahám hitit. Ehez való az-is, hogy másod rendben ezen Angyal kiáltja azt az égből: *Magamra esküdtem, azt mondja az UR, meg-áldalak véged, és meg-jókasítom a' te magodat!* Sólt. 16. Ez egyik sem illik teremtett Angyalhoz.

VIII Ennek a' Jehova Angyalnak mi rendelése volt tovább ezen dologban, meg-mondja az Irás. Ez: hogy midön Ábrahám fel emelné fe-meit, egy űarvánál fogva meg-akadott *kost* lát a' közel való puűtában, és azt elő-hozván Isák helyett meg-áldozza. A' mit ez iránt-is mondanak némelly Sidó Doktorok, hogy azon *kos* az előtt két ezer estendővel teremtett volt, még pedig a' hatodik napnak estvéjén, a' több tudományok közzé való. Itt inkább méltó meg-jegyezni az Isteni gondviselést ebben a' dologban; melly minden dolgokat úgy igazgatott, hogy az Ábra-

hám itt való minden dolgainak öröm lenne vége: és mind az ő áldozatja végbe menne; mind Isák épségben meg maradna; mind ő, hiti és engedelmsége iránt dicséretet nyerne: mellyben való meg-erősödésének jele a' vala, a' mit végre tselekezik Ábrahám.

IX. Hogy Ábrahám ezen dolognak örökké fenn maradandó *monumentumát* akarta hagyni, a' minthogy méltó is volt, e' végre azért azt a' helyet nevezte יהוה ראיה *A' Jehova meg látja*; vagy, a' Magyar fordító szerint: *Az UR gondot visel.* E' nevezetnek alkalmatóságát vötte az Ábrahám abból a' feleletből, mellyet tött volt e' Szent ember Isáknak, *ψ. 8.* Ugyan is mind gondolta, mind látta ezt, hogy a' mit Isten igazgatásából felelt volt az ő áldozatról kérdezőkő fíjának Isáknak, ezen a' helyen bé tött az; mert az Isten gondot viselt ott valósággal az áldozatra. Ezután egy meg-jegyzésre méltó dolgot tézen a' hístória író Mófés; melly ez: Hogy attól az idótól fogva fokott 's bé vött példabézzéddé vált ez: *Hogy az Isten helyén gond viseltetik.* Mellyel azt jelenti Mófés: 1. Hogy az Ábrahám idejétől fogva az ő idejéig valamennyire az a' nevezet változott, úgy hogy a' mit így mondott-ki Ábrahám, *Gondot visel az UR*; a' már így mondatnék-ki: *Az UR helyén gondot viselnek, vagy gond viseltetik.* 2. Hogy Ábrahám ideje után ezzel a' példabézzéddel éltenek az ő Maradékai a' nehéz, terhes, kétséges és nyomorútt 's meg-erőült állapotban: mellyel arra intettetenek az olyan igyben forgó zemélyek, hogy az Ábrahám példájával lelkeket erősítenék-meg, és az ő öküskégekben várnák hit által mindenkoron az Istennek segítő kezeit.

I. T U D O M Á N Y.

Noha az Istennek az ő Szentei körül való bölts gondviselésének rendiben, gyakran vetődik a' hívő ember elejibe olyan dolog, mellynek kétséges és fokatlan volta miatt, fokféle ütközet, okoskodás, sőt tsüggendezés esk az elmen; de az igaz hit, és az Isten ki-jelentett akaratajához minden engedelemre való kétség mind azt meg-orvosolja, az emberrel az Isten úrai iránt maga fájára téteti kezeit, Isten tetfézésének helyén való hagyására, 's arra hajtja, hogy minden igyében való fava e' legyen: Az UR gondot visel. Ezen Tudományban illyen dolgok vannak; mellyeket bővebb értelemért rendre vegyünk fel.

1. *Az Istennek, fenei körül való gondviselése bölts.* Ki mond ennek ellene? mert azt tselekedvén, az egész Irásnak ellene mond. Nézd meg itt a' jelen való dologban, az Isteni gondviselésnek és munkának rendit és folyását; tsekély elme m ititélhetne ebben, hova 's merre döl itt a' dolog? Nagy hitü, 's Isteni jelenésekhez fokott ember volt az Ábrahám; még is e' véle el-kezdett dolognak mi lesz vége, 's hová mégyen-ki, semmit nem tud ben-

tud benne. Ezért Éol így az Eneklő, *Sólt. 36: 7. A' te itéleted mélység.* *Sólt. 97: 1-* írja le az Eneklő az Isteni nagy és mindenek felett való *Majestást*; mellyet a' többi között 2 *ψ.* abban helyhezttet, hogy *Felhő és homályság* *vagy on az Isten körül.* Melly mit tézen egyebet; hanem hogy nem láthatja az Istenben mi vagy on fenki, hanem a' mennyiben az ő munkájában 's bezediben magát, mintegy pólából, ki-fejtegeti: mikor ki-jelenti is Isten magát, nem láthatja még Móses az Isten barátja és hív Éolgája-is elől az Isten, hanem tsak hátúl: *2Móf 33: 23.* Így *Sólt. 139:* az Eklézia tulajdonít az Istennek olyan gondviseleést, mellynek előtte az ember az égbe hijába hág; a' pokolra háfontalan Éáll; hijába vézen magának hajnalhoz hasonló Éárnyakat; háfontalan vézi magát ferétséggel körül, hogy magát, 's dolgait el-titkolja: okát adja 6 *ψ.* *Mert tudálatos az Isten tudománya, feljebb való az ő nála, 's nem juthat oda.* Lásd, *Jób. 11: 9, 8, 9, 10.* Jegyezd-meg: *Az emberi valóság, böltseség, 's hatalom nem egyéb hát, hanem merő azon semmiség*

2. *Az Isteni gondviseelésnek rendiben, gyakran vetődik az ember elejibe olyan dolog, mellynek kétséges volta miatt sokféle ütközet, okoskodás, sőt tsüggedezés esik az elmén.* Benne vólt ebben a' dologban Ábrahám, ha valaki benne vólt; minden ő próbájiban, de kivált az ő Attya háza 's lakta földéből való ki-hívatásban, benne vólt ebben a' le-írt próbában-is. A' ki ezt tagadja, vegye-fel tsak a' házasság dolgát, és gyermekei 's háza népe állapotjában lévő próbáit, 's könnyü meg-ítélni mit tett itt az Ábrahámnak parantsoltatott Isák áldozatja; mert ha tsak a' rendes halála-is Éerelmesinknek nagy, és fok gondolatot Éül elménkben, hát ilyen parantsolat, kivált egyetlen-egy iránt! Nem tsuda, hogy az Irás az ember életének folyását *útozásnak és bujdosásnak* hívja 's mondja; a' mint *Sólt 119.* 's a' t látjuk. Így nevezi Ábrahám-is magát *bujdosónak 's jövevénynek,* *1Móf 23: 4.* Jákób Éintén így nevezi magát, *47: 9.* A' bujdosónak kivált idegen földön dolga ez: hogy ha idejig útozását egy úton folytatja-is, de idővel kétfelé ágazó útra talál, nem akar viéka terni, mert már meéke ment; egyik út felöl sem tudja ha tzeljára vízi-é, nem-é? de ugyan tsak egyiknek neki indúl, Istenre bizván magát. Illyen az ember élete 's dolga; a' melly körül valami van, mind Isteni gondviseleésből esik: itt van helye Idvezítönk Éavainak, *Egy haj Éál sem esbetik fejünkröl Isten tudása nélkül.* *Mát. 10: 30.* Az által néha életünknek egyenes útjára, néha Éövevényre; néha világofságra, néha ferétségre; néha öröme, néha Éomorúságra; néha békeségre, néha háborúságra; néha bövségre, néha Éük-ségre vitetünk: mind ezek által elég dolog vetődik ellenünkben, mellyből ütközetbe, sőt tsüggedezésbe esünk. Lásd, *Sólt. 42. és 73.* B 2

3. Ezeknek orvossága a' hit , és az Isten ki-jelentett akaratjához minden engedelemre való készség; melly a' hívő embert sok jóra 's arra víkí, hogy azt mondja: Az UR gondot visel. Ábrahám maga példájával bizonyítja ezt: Kinek az Isten parantsolatjához való engedelmeségének mi vólt egyéb fundámentoma, hanem az ö semmiségének meg-esmérése, (: mellyel által látta, hogy nem Ura ö magának, hanem az Isten URa néki) és a' hit. Ezt erősíti Sz. Pál, Sid. 11: 18, 19. Hit által áldozta-meg Ábrahám Isákot , midőn meg kísérteték, és az ö egy-füülöttét áldozza vala-meg az, a' ki igéretet vótt vala; a' kinek mondatott vala: Isákban hívattatik a' te magod! gondolván, hogy ötet a' halálból is fel-támasztani elégséges az Isten; a' honnatis, mintegy hasonlatosságra vette-vékfe a' halálból. Melly Évaiban nyilván mutatja az Apostol, hogy ez az Ábrahám halotraknak fel-támasztása iránt való hiti, mind néki, mind minden híveknek az Istennek való engedelmeségeknék fundámentoma, még a' lehetetlennek látkó dolgokban is. E' mellett hitte, hogy a' Krisztus az Istennek egy-Éülött Fjja amaz áldott mag, ki feje és 'sengéje a' híveknek a' halottakból való fel-támasztásban, az időnek tellyességében lék mi érettünk áldozattá, és minden népeknek meg áldattatásoknak okává; Ki-is:(még pedig abban a' helyben:) mind meg-halandó, mind fel-támasztandó vala. Ezek vitték hát ötet az engedelmeségre; így tölt-bé, a' mit mondotott vala: Gondot visel Isten. Így kell meg-mutatni minden híveknek, hogy ök fiak, leányok, Éolgák és Éolgálók, söt semmik, 's azt kell tselekedni a' mit Isten mond.

II. T U D O M Á N Y.

Soba tehat az Isten gondviselése olyan nagy erőben az ember körül meg-nem látkik, mint a' kétséges és ellenkező dolgokban: de a' hit-is sobol nints olyan munkás, mint a' hol az ember maga dolgaiban egék világosságot nem lát, hanem Istenre hagyja magát, 's azt mondja: Gondot visel Isten

Az Izraelnek Egyiptomból való ki-hozásában való Isten munkájáról így Éól az Irás: hogy Isten azt Erös karral tselekedte. A' karnak ereje a' leg-nehezebb munkának boldogúl való végbenvitelében tetkik-meg. Ilyen vólt az Isten Éabadítása; mert olyan dolgok közzé tétetttetett vala az Izrael, hogy előtte víz, utánna tüz vala, mikor a' veres tenger mellé Éoríttatnék; ki-látkott hát itt az Isteni gondviselés: de a' hitnek ereje-is Mósesben egyfer inkább ki-nem tetkett, mint akkor, mikor hit által Isten parantsolatjából páltzájával meg-üti a' tengert, 's ketté vágja. Ha itt a' testtel és vérrel tanátskozott volna Móses, mi lett volna? mert olyan mélységnek 's annyi vizeknek ketté való válását egy páltza ütÉssel el-hinni, az meg-nem engedte volna. Ezen kétséges dolgok között való hit erejének

erejének, és a' érint az Isteni gondviselésnek elég példáját látjuk Isákban, házaságában kiváltképen: Jákobban minden bujdosásában, Lábánnal's Esauval való dolgaiban; de kivált a' Jehova Angyallal való küzködésében, 1 Móf 32: 24--29. mellyben a' hit mit tselekedett benne, meg-mondja Hóféás 12: 3, 4. *Az ő erejével küzdék az Istennel, meg-győzé, sira és könyörgé néki, áldást-is nyere.* Ezen dolognak példája Dávid minden bujdosásában; ki néha bolonddá is tette magát: de a' mi nagyobb, meg-éhezvén reá veti fejét, hogy a' ént kenyereket, mellyekből nem vala senkinek szabad enni a' Papokon kívül, az URnak áztaláról el-vízi's meg-ézi: 1 Sam. 21.

III T U D O M Á N Y.

Atyáinknak, Anyáinknak, Szerelmesinknek tőlünk való el-válásokkal's balálokkal, nem bal-meg az Isteni gondviselés körülöttünk; sőt ahoz akkor esünk közelebb, mikor támaszaink mellőlünk el-esnek.

Mindenkor's mindenekben igaz az Ábrahám Éava, *Az UR gondot visel.* Ez az Isten Háza Éava-is, Solt. 68. 6. *Az árváknak Attyok, az özvegyeknek örizőjök az UR.* Az Isten-is így Éól: *Hrvj segítségül engemet a' te nyomoruságodnak idején, és én meg-fabadítalak tégedet.* Solt. 50: 15. Ugyan nevezetes dítserettel énekel az Istenben bizóknak bődogságokról az Eneklő, Solt 146: 5, 6, 7. *Bóldog a' kinek reménsége vagyon az ő Urában és Istenében, ki a' memyet és a' földet teremtetie: meri ő a' nyomorúltaknak ítéletet foglaltat; az ébezőknek eledelt ad; az UR-fabadítja-meg a' foglyokat.*

H A S Z N A ezeknek.

Itt fundáltatik az Isten híveinek minden ézenvedésekben való vígaftalások; mivel igaz az, a' mit énekel az Eklézia, Solt. 125: 2, 3, 4. *Az UR az ő népe környül van mind örökké, 's nem marad-meg a' hitetleneknek pal-tzájok az igazak sorsán, hogy az igazak semmi hamiságra ki-ne nyújták kezeket.* Melly nyilván mutatja, mire való az Isteni kéz a' hívek felett; mert nem akarja Isten, hogy a' hívek a' világgal el-vefézenek. Nem kell hát soha az Isteni gondviselés iránt kétségbe esnünk; hanem futnunk kell az Isten után, 's bizzuk magunkat Ábrahámmal az Istenre e' Éóval: *Gondot visel az UR.* De ide tudomány kell; mert az Isten velünk nem bánik úgy mint valami tökével, hanem értelemmel és akarattal fél-ékesítterett emberekkel. A' tudomány mellé hit kell, mivel az együtt jár az Isteni gondviseléssel, a' mint Éól Szent Péter, 1 Level. 1: 5. *Istennnek ereje által öriztetünk, hit által az idvefségre,* alább azt-is hozzá adja, a' kísértetekben. A' hit mellett kell jánni a' reménségnek; azzal a' békeségestürésnek; és az Isten parantsolatihoz minden engedelmeségre való kézségnek, melly ha próbával van-is, egybe gyakran köttetve, de az a' híveknek, 's mind végig a'

hitben és engedelmeségben meg maradónak ditsőségekre foglál, mivel az a' próba drágább a' hűvekben az aranynál. Ugyan ott, *Sólt. 6: 7, 8.* Igy nem áll el mellőlünk soha az Isteni gondvifelés: mert ez az alázatosságának jele bennünk; Isten pedig azokra fogalmatosan néz. *Sólt. 138: 6.*

A L K A L M A Z T A T Á S.

Akárki által látja, hogy ez Ábrahám Évaiból való Letzkét mi ok adta nékem Éajamba. Mert e' komoru, gyászos és siralmas alkalmatossággal Ábrahám Évaiból, Ábrahám felett kellett nékem, a' mennyire hozzá való indulatbéli erőtlenségem engedre, Éólanom Kitsoda ez az Ábrahám, meg-kell mondanom: Ez ama' néhai Ábrahám élettel, ajándékokkal, hitel, reménységgel, békeséges-tűréssel gazdag; gyermekiben, Szerelmesiben, 's világi dolgaiban fok próbát Ábrahám *constantia*ával fokÉor elvifeltt Méltóságos Ur, N. Bartsai BARTSAI ÁBRAHÁM Uram; kinek hideg teteme majd eleven ábrázatban előttünk fekszik, 's el-kééíttetett, hogy fok bujdosása 's hanyatttatása után örökös házába a' koporsóba tétefésk. Kinek eredetiről, életéről, dolgairól, én most fokat nem Éóllhatok; mivel léÉÉ alkalmatosság, mikor az böven elő beÉéltetik: ha Éólanék-is nem mondhatnék egyebet, hanem a' mit az ötet efmért, mind idegenek, mind közelvalók, mind vér Éerint való Attyafiai, mind Szerelmesi, mind Isten Éolgáji, mind egéÉ háza népe, mind jobbágyi Éájában forog: *Ez nem méltatlan vifelte az Ábrahám nevet!* úgy látom úgy tetézt Istennek, hogy a' mit mostanság nem kívántam volna látni 's Éólani, azt kell könyvező Éemekkel Éólanom: de ugyan tsak nem halottaknak Éólok, hanem élőknek kell beÉéllenem; úgy pedig, hogy Ábrahám Éavainak alkalmatosságával a' meg-sebhetett Lelkeknek enyhülést Éereznek. Ebben is most nem Éólok az Isten Házának; nem annyira közelvalójinak: mert ezekhez való Éóra a' Temetési alkalmatosság rendeltetett, Azért tÉólomra serek.

1. Azért Éólltak-meg tégedet, e' nagy Ábrahám jámorsággal, kegyes élerrel, hozzád, kis Isákodhoz nagy Ézeretettel vifeltetett, édes Ábrahám mellett méltóságos Éívvél ülő és síránkozó Árva, Méltóságos Imperialis Grófi *Teleki* Háznak egyik Tsemeteje, Méltóságos *TELEKI KRISTINA* AÉÉzony! Nem azért, hogy gyászos 's bokros keferúségednek tűzére olajat öntsek; 's régi fok sebedet, mellyek közzül még eddig is némelly bé-nem gyógyúlt, fel fedezzem 's sértegefsem: hanem, hogy avagy tsak mostani keferúségedet enyhítsem.

Mikor a' vén Simeon Mária meg-tiÉtülésének 's a' Krisztus bé mutatólásának idején a' Jérusálemi Templomban *perorála*, minden jót, 's követekezendő gonóÉt el-monda a' Krisztus felől; utóljata fordúl Mariára a' Krisztus AÉnyára,

Annyára, 's azt mondja: *Luk 2: 35. A' te lelkedet-is által-járja az éles-tör,*
hogy meg jelentésienek sok fivéreknek titkaik. A' vén Simeon a' mit mondott
vala Máriának; a' te édes Atyád, Néhai nagy emlékezetü Méltóságos Te-
leki Mihály Ur majd azt mondotta vólt felöled: Ennél ferentsétlebb 's
nyomorúltabb Leányom nem léfén énnékem! Ki mondaná, hogy nem éles-tör
 vólt ez a' te fívedben? annal inkább, hogy a' mit mond a' vén Simeon Má-
 riának, 's mind édes Atyád felöled mondott, Ifjuságodtól fogva űntelen
 magadon tapasztaltad. Ezt mutatja első házafságod; mellyben édes, jám-
 bor, jó emlékezetü Férjed réze iránt életed örömben vólt; de sok óldal dol-
 gok miatt mindennapi próbában és űomorusághā forgott. Követte ezt Ura
 hűsége mellett példás el-esése Édes nagy emlékezetü Atyádnak! Ezt követte
 azon édes Férjednek halála: mellyet követett gyázos, bajos, hozzās öz-
 vegységed; mellyben az özvegységnek hogy savanyu légyen kovázsa, lá-
 ma nélkül tapasztaltad. Ezt követte az időnek folyásával a' változó idők
 's dolgok miatt idegen országban való bujdosásod. Ezt követte édes Fér-
 jedtől vígáztalásodra Istentől hagyattatott egyetlen-egyednek nagyra ne-
 vedő, szép kegyefségü, 's ideje felett való hitü, 's Isten gondvifelésében
 magát meg-nyugtattott Néhai Tekintetes Urfi Kendefi Jósfednek mér-
 ges mirígy és halál által való el-vétele. Ezek közzé elegyedtenek ottan-
 ottan édes nagy emlékezetü, gazdafűonságu 's böltességü Aűzöny-
 Anyádnak, 's Vérűerint való Atyádfianak halálokön 's változásokon való
 sok keferűséged. Ezeket követte közelebb második házafság által Istentől
 néked vígáztalásodra adattatott Ábrahámí életü, hitü, kegyefségü Fér-
 jednek, Néhai Méltóságos BARTSAI ÁBRAHÁM Urannak halá-
 la. Mik 's mennyik vannak még hátra? óh bódog Isten, tsak te
 tudod! De mind ezeknek tedd ellenébe; vagy melléje az Isten kegyelmé-
 nek nálad le-tétetett kintse mellett, a' feletted fenn-álló Isteni gondvife-
 lést; vólt-é olyan igyed, és meg-fogyatkozott állapotod, mellyben ügy el-
 távozott vólna töled az Isteni gondvifelés, hogy annak mindenkorí jelét
 magad körül ne tapasztalhattad vólna? Nem tagadom, hallottam néha
 űadóból valami kis panaűt, (:kivált azoktól való űorongattatáfídban 's baja-
 idban, kiktől mind magad, mind édes gyermekedhez való kötelefségek űe-
 rint jót 's őltalmat kellett vólna várnod, de leg-több gonofűt 's boűűűsá-
 got azoktól láttal) hogy azt mondottad: *Talám én vóltam az én Istenem-*
nek bűnősebb Leánya, hogy az Isten azokat erefűt reám, a' kikkel mind édes
Férjem sok jótt tett; mind a' kiknek engemet, 's gyermekemet 's annak javait
kellene őltalmazni, 's azok vannak űomoruságunkra! De mi vólt ennek a' pa-
 naűnak-is oka? tapasztaltam. Nem egyéb: hanem az ítéletnek egyenet-
 lensége,

Jensége: hogy a' kike bizta Isten az ő Népe között az ítélet-tételt, akár-mennyi szer menjen elejkebe az Özvegyeknek 's Árváknak panaszok, még fél fület sem adnak annak. De az emberek iránt így lévén is a' dolog, nem mondhatod, el-hízem nem-is mondod, hogy az Isteni gondviseles el-állott mellöled; mert ha egyfelöl Éomorúságnak alkalmatosági gördül-tenek ottan-ottan-is elődbe, Isten azt más rézről örömmek és vigasztalás-nak alkalmatoságival elegyítette-meg. Közelebb, e' mostani Éomorúsá-godban-is nem hagyott az Isten magadra; mert hagyott Isten édes Ábrahá-mod halála után is egy Isákotskát előtted. Mellyből nyilván látod igazsá-gát annak: *Az UR sebesít, az UR közbé, és azért az UR gondot visel* Azt mondod: *Árnyék ez is előttem!* Jó az Isten, és hív; ha meg-próbálna-is benne, vedd-elő az Ábrahám hitit, 's tsák azt mondd: *Gondot visel az UR.* Itt a' vigasztalás: Isten kezeihez Éoktál, 's azt gondold meg, a' mit az el-ső Tudományban fel-tettem *Az igaz hit, és az Isten parantsolatjához min-den engedelmességre való kékség, mind azt meg-orvosolja, a' mi ütközet az Isteni gondviseles által elődbe vetődik.* Hadd azért helyben az Isten tetéz-sét, tedd Éádra kezedet, 's azt mondd: *Gondot visel az UR.*

2. Három, gyáztan édes Atyátok mellett kesergő Árva AÉÉonyok, néktek-is Éóll ez a' Letzke. Tsak nem régen édes Atyátoknak e' vala Éava; *Im' mind a' három Leányomnak özvegyységét meg érem; de ne féljete, míg én élek.* Az időnek 's e' világnak mostohaságához képest, van mitől féljete! mert az Árvát az ág-is húzza. De nem javallhatok néktek is egyebet; hanem Ábrahámnak, kinek nyomdokán járt édes Atyátok, hitit. E' lé-gyen azért mindenkori Éorongattatástok között Éótok: *Gondot visel Isten!* mert ha a' világtól mindennapi Éenvedésben vagytok-is, az URtól leÉz vigasztaltatástok 's óltalmatok.

Te pedig len Isten, ki Éent és igaz vagy, a' kinél van a' lelki balsamom, önts a' meg-sebefsedett Éivbe olajat! -és e' Éomorú Ház-nak virágozó Tsemetéjít éltesed! hogy mint Isák Ábrahámnak; úgy Bartsai János, ez Ábrahámi kegyességü Méltóságos Uri Atyának,
BARTSAI ÁBRAHÁM Urnak, életének, kegyességének, és minden javainak lehessen állandó örököse!

A M E N.

MAGYAR

M A G Y A R N A T H A N A E L.

Avagy :

Az álnokság nélkül való igaz Izraelitának, Néhai Méltóságos Nagy-Bartsai BARTSAI ÁBRAHÁM Uramnak *sincerit* assáról való igaz tanubizonyosság. Mellyet, el-takaríttatásának idején, *Vajda-Hunyadon*, a' tisztetség-tételre, 's magát boldog utolsó végére készíteni kívánó meg-jelentt fokaság előtt, a' meghóltt Urnak utolsó 's örök emlekezetü tisztetségére, és az igen Éomoru Özvegy' Méltóságos TELEKI KRISTINA Asszony' vigasztalására, tett,

N Á D U D V A R I P É T E R,

A' Száévárosi Rész. Ekléfiának Plebánusfa, és azon Capitulumnak Decanus. 1716. éftendőben, Sz. György havának 26. napján.

Sz. Letzke. Ján. 1: 48. *Imé az igaz Izraelita, a' kiben álnokság nintsen.*

E L Ö L J Á R Ó - B E S Z É D.

AZ Isten kegyelmének a' választottakban ilyen természetű vagyon; hogy, ha csak egy mustár-magnyi, vagy egy Éikrányi lézen-is az, a' minn a' Sz. Lélek kezdi munkáját; de az Isten Lélkének kegyelmes munkája nagyra neveli, 's a' tökéletességre vízi azt. Az *Illyés* fellegetskéje csak annyi vólt, mint egy ember tenyere; de hamar *el-terjedett*, 's az eget el-lepte: 1 Kir. 18. Ama' kis kö, melly ama' nagy álló képből ki-esett, *egy fempillantásban nagy hegygyé változott*, 's az egész földet bé-töltötte: Dan. 2: 35. Így terjed, 's nevededik a' kegyelem a' választottakban: úgy hogy a' kegyelemnek csak kezdetit, 's engéjét-is nem kell meg vetni; mert az Isten a' meg-töredezett nád Éalat meg építi, a' füstölgő fővétneket meg-gyújtja, 's a' kegyelemnek csak 's engéjét-is *perfektióra* vízi Nints hát az emberben annyi erő, hatalom, ha az Isten' Lelke akar munkálódni, hogy az Isten Lelke' kegyelmes munkájának ellene álljon; egy Éava az Istennek minden erőt el-ront. De e' Világ sem állhatna ennek ellene. Ha az Ég ellene áll az Isten kegyelembéli munkájának, *egybe-tűri*

C

*tűri azt, mint a' papirosat: Ha a' Nap ellene áll, fekete 'sákba öltözteti: Ha a' Hóld ellene áll, vérré változtatja: Ha a' Tsillagok ellene állanak, le-
hullanak az égről, miként az éretlen figék a' féltől: Ha a' Hegyek ellene ál-
lanak, el múlnak a' Báránynak fine elől: Ha Tenger ellene áll, ki-tölti
az ő pohárát, és vérré változtatja, Jel 6: 12, 13, 14. és 8: 8. Ha valamelly
Birodalom ellene áll, el-romlik; nem erővel, nem hatalommal; hanem az
URNak Lelke által, Zak. 4: 6. A' fél a' hol akar fúni ott fú; ki állhat ellene?
Ján. 3; 8. A' Fariséusok olly dühödt ellenségei voltak a' Krisztus tudomá-
nyának, hogy, mikor Sz. István prédikállott, miként a' dühös eb tsikorgat-
ja fogait, úgy tsikorgatták ellene fogokat; úgy fel-forrott Évek,
hogy majd meg-hasadott: még is az Isten Lelkének kegyelmes munkája
azt tselekedte ama' nagy kemény Fariséusban, Nikodémusban, hogy egy-
szer beféll vele a' Krisztus, 's mindjárt meg-tér, Ján. 3. Saulus, miként a'
véreben meg-melegedett dühött eb túrja a' tajtéket, úgy túrta az ő dű-
hőségét az Isten Anyafentegyháza ellen: *Spirabat minas contra Discipu-
los Christi*; de egyet éól Isten néki, mindjárt meg-rémül, lábairól le-esik,
meg-vakúl, 's mindjárt azt kérdi: URam! mit akarék hogy tselekedjem?
Tsel. 9: 1-6. Ugy hogy, miként az ördögnek Saulusnál nagyobb eszköze nem
vólt, úgy az Istennek nagyobb eszköze Paulusnál nem vólt. Andrást, Pétert,
Filepet, tsak egy Éóval hívja a' Krisztus, 's mindjárt mindeneket el hagyván,
Tanítványi léznek, Ján. 1: 38. 's köv. ̄-ben. Filep találja Nathanaelt,
's azt mondja néki, *Meg-találtuk a' Názáretbéli Jéfust: ̄. 46.* 's noha
vastagon Éóla hozzá, *Názáretből támadhat-e valami jó? ̄. 47.* de mi-
helyt egyet Éóla vele a' Krisztus, mindjárt meg-változek, 's illy *confessió-
ra* fakada: *Rabbi! te vagy az Istennek ama' Fija, te vagy az Izraelnek ama'
Királya. ̄. 50.* Kiröl a' Krisztus-is ilyen tanubizonyságot tézen: *Imé ez az
igaz Izraelita, a' kiben álnokság nimsen.* A' Letzkeben. Holott summá-
son vagon, a' Krisztusnak tanubizonysága a' Nathanaelnek *sinceritássáról,*
tökéletes vóltáról.*

M A G Y A R Á Z A T.

Ki vólt, 's mitsodás vólt ez a' Nathanael, ha meg-akarjuk tudni,
ezeket kell meg-jegyezni: I. Ez a' Nathanael először a' Fileppel együtt
a' Kereftelő János Tanítványa vólt, 's mihelyt a' Krisztushoz ment, azon
Éempillantásban a' maga Tanítványi közzé *acceptálta*; de nem a' 70, ha-
nem a' 12 Tanítványok közzé. Jegyezzük-meg ezt: Jákób Pátriárkától
Éülettenek 12. Pátriárkák. Ugyan Jákób ágyekából Éármaztanak 70
férfiak, a' kik bé-mentenek Égyptomba. Innét a' 12 Éám, 's a' 70
Éám, mind az Isteñél, mind a' Sidó Anyafentegyháznál, igen nevezetes vólt.

Ennek

Ennek hasonlatosságára, midőn az Izrael népe a' puštában hordoztatott volna, az Elim puštáján 12 forrásokra, 's 70 pálma fákra akadtanak: 2 Mof 15: 27 Ugyan annak hasonlatosságára, a' Sidóknál volt egy Tanács 12 férjfiakból álló; volt más Tanács 70 férjfiakból álló. Ennek hasonlatosságára a' Kristus válaštott 12 Apostolokat, és 70 Tanítványokat: Mát. 10: 11: R. Ez a' *Nathanael* a 12 Apostolok között való volt. Kételkedel talám ebben? De kérlek! nézd-meg a' mi van, Ján 21. holott azt becélli az Évangyélista, hogy a' Tanítványoknak jelentette-meg magát a' Kristus. *Voltanak pedig együtt Péter, Tamás, Nathanael, a' Zebedeus fiai.* y 2. A' többi, a' kik közé émláltatik a' Nathanael, voltanak a' 12 Tanítványok között való, úgy ő-is. Azonban, nézd-meg a' Tanítványoknak rendit, melly érint hitta őket a' Kristus ezen Sz. Ján. 1. rész. Hitta *Andrást, Pétert, Filepet, Nathanaelt,* 's a' t. vesd özve ezt a' 12 Apostolok *Catalogus*sával, melly érint őket ki-botsátotta a' Kristus; mellyet így ad elő Sz. Máté 10: rész. hogy ki-botsátotta *Andrást, Pétert,* 's a' t. 's *Filep* után tézi *Bartholoméust,* holott ötet az atya nevérol *Bartholoméus*-nak, az-az, Tholomeni fiának nevezi; tulajdon neve pedig néki *Nathanael* volt: mindenütt *Filep* után tézi ötet Idvezítőnk. Ezen a' tulajdon nevérol érolította-meg itt ötet a' Kristus.

II Ez a' *Nathanael* volt a' *Galilea* tartományából, *Zabulon* Nemzetiségéből, *Kána kitziny városból* való: Ján 21: 2 Itt mindjárt jusson ekebe az, a' mi van *Sólt.* 68: 27, 28. holott az iratik, hogy a' Jétus Kristus Uj Testámentomi Anyafentregyházának Elöljárója, az Izraelnek csak négy Nemzetiségéből hivattanak; úgy-mint: *Bénjámín, Júda, Zabulon,* 's *Nafzali* Nemzetiségiből. A' *Zabulon* Nemzetiségéből voltak, *Péter, András, Filep, Simon Kananéus,* és a' *Nathanael.* Leg-többet a' *Zabulon* és *Nafzali* Nemzetiségekben tanított a' Kristus. Ekkor tölt-bé a' mit mond *Ésá* 9: 1, 2, 3. a' mint világosan tanítja Sz. Máté 4: 13, 14, 15, 16. *Názáret városát elhagyván, méne és lakozék a' tenger mellett való Kapernaumba, Zabulonnak és Nafzalinak határibá; hogy bé-tellyesednék a' mit Ésaías Prófeta mondott,* 's a' t. De azt sem kell el-hallgatni, hogy az Istennek Lelke ugyanott a' 68 *Sólt.* ezeket a' Tanítványokat *Fejedelmeknek* hívja. Tsuda dolog! mennyi Meltóságos Nagy embereket térített-meg a' Kristus, még is soha egy Meltóságos embert is, egy Éóval ama' nagy Synedriumnak egy tagját egy Tanács urat is nem hívott, hogy Tanítványa légyen. Miért? mert a' Mófes Székit el-akarta a' Kristus törölni, 's a' Mófes Éékiben ülőket akarta *exauthorálni,* 's azokat a' Törvénytévőket meg-éüntetni, 1 Móf. 49: 10. hogy a' Mófes Éékiöé ülő nagy Papi Fejedelmeknek Éájok többé ne tarssák-

meg a' tudományt: *Mal. 2: 7.* Mert az ő Testámentomban a' Móses fé-
kiben ülök által éfolott az Isten; oda ment a' köz Rend, 's azt mondotta:
Uram! mondd-meg, mit éfolott az Isten? de meg-akarta Idvezítönk mutat-
ni, hogy, többé *senki nem tanítja így atyafiát:* *Jér. 31: 34.* Valamennyi
Tanítványt hívott azért a' Krisztus, mind a' köz Rendből hitta; még-is
azokat *Fejedelmeknek* hívja: hogy így meg-mutassa a' maga Uj Testámen-
tomi Országának természetit, és hogy az Évangéliomnak prédikállása
nem embernek *authoritással*, hanem az Istennek hatalma. Így emeli az Isten
nagy méltóságra azokat, a' kik e' világ előtt el-vettetteknek tartat-
nak. Sokan botránkoztak meg ebben a' Jéus Krisztus országának természe-
tibé. Még *Nathanael*-is azt mondja vala: *Valljon Názáretből támadhat-e*
valami jó? Mintha Isten az alázatost fel-nem magasztalhatná, 's a' Köz
embereket is a' maga Országában *Fejedelmekké* nem tehetné.

III. Erről a' Nathanaelről ilyen tanubizonyságot téken Idvezítönk:
Imé igazán az Izraelita, a' kiben álnokság nintsen. Boldog ember, a' kinek
lelkében nintsen álnokság: *Sólt 32: 2.* Ez a' Nathanael *sinceritássának*, töké-
letességének le-írása. Nem meg-vetendő *consideratio* ez itt: Valljon mi-
ért nevezi inkább Idvezítönk Nathanaelt Izraelitának, mint Jákób fijának?
Noha Izrael, 's Jákób azon egy személy volt; de még-is nem egy, valakit
akármellyik névről nevezni; mert Idvezítönk Nathanaelt az ő *sinceritás-*
sáról ditséri, hogy nintsen ő benne álnokság, másnak meg- tsalására való
mesterség: és így erre a' tekintetre nézve, nem volt ő Jákóbta, avagy
Jákób fija; mert Jákób mind a' születéskor bátyja farkát meg-ragadta,
mind azután álnoksággal a' bátyjától az első-ülöttségét el-tsalta: *1 Móf.*
27: 36. 's az áldást-is el-vette, a' vén atyát Isákot-is mesterségesen rá-
vette. Álnok volt hát ő míg Jákób volt; de mikor Izraelnek neveztetett, az-
után nem találratott ő benne álnokság; hanem minden dolga merő azon
sinceritas volt: erre nézett a' Krisztus. Méltán neveztetik hát Nathanael
nem Jákóbítának, hanem Izraelitának, Izrael fijának; mert ő benne nem
volt álnokság, valaki meg- tsalására való mesterség; hanem volt *sincerus*.
Ez ám az Isteni böltsesség, melly valakinek tsak el-nevezésében-is vilá-
gosan ki-tetfik.

De valljon kitsoda az álnokság nélkül való Izraelita? Izraelita ugyan
az, a' ki Jákóbtól Éarmazott test-zerint, 's az Isten Éövetségében az egész Iz-
rael Nemzetségével együtt külsöképen benn volt. De nem elég ez arra,
hogy valaki valóságos, álnokság nélkül való Izraelita legyen. Hanem az
álnokság nélkül való Izraelita az: 1. A' kinek Éive egyenes és tökéletes az
Istenhez; a' ki egészen a' maga Éivét arra adta, hogy az Istent Éeresse, és
tökéle-

tökéletesen övéle járjon, e'zerint: *Fáry én előttem, és légy tökéletes: 1Móf. 17: 1.* Nem hiba, vétek, és fogyatkozás nélkül való *éivet* tézen ez; mert e' világon olyan ember egy sintsen: hanem tézi a' *éivnek* egyenes és tökéletes *éándékát* az Istennek *éeretetire*, 5Móf. 6: 5. *Mát. 22: 37.* melly *éivben* semmi el-tökéllert *éándék*, indúlat nintsen arra, hogy valaha Isten ellen vétsen *Sólt. 73: 1.* Illyen volt a' Nathanael. 2. A' ki tökéletes *éivel* lélekkel igyekezik az Isten előtt kedves dolgokat tselekedni, 's az Isten parantsolatának engedelmeskedni; a' mint *Éól* maga felől *Ezékiás. Ésa. 38: 3.* Ezt a' két dolgot fejezi ki *Ásáf, Sólt. 73: 13.* hogy az ö *éivét* *tíktán tartotta, és kezét ártatlanságban mosta.* Illyen volt a' Nathanael. 3. A' ki a' kegyesség gyakorlását, 's az igaz Vallás *éerint* való Isteni *éolgálatot* nem hipókritaságból, nem valami *religiosus dolusból* vízi véghez, mint a' *Faris-usok*, a' kik az *út-éáknak közepén, s éegeletein állottak-meg, hogy láttatnának az emberektől, Mát. 23: 5* és 6: 5. hanem magános helyet keres, hogy titkon vigye véghez kegyessége munkáját. Illyen volt Nathanael; ki felől *Idvezítönk* azt mondja: *Mikor a' fige-fa alatt vólnál, láttalak. Ján. 1. 49.* Mit mivel ott? Bizony nem alutt, nem henyélt, mert azért *dítséretet* nem érdemlett volna; hané a' maga igaz Vallása *éerint* való kegyességbéli munkáját vitte véghez titkon, emberek *éemek* elől magát el-zárván: *Róm. 2: 28, 29* 4. A' ki az emberek között való *conversatióban* magát úgy viseli, hogy egyenes, igaz, álnokság nélkül való tökéletes *éivet* visel minden emberekhez; annyira hogy ugyan köz példabézzéddé váljék az emberek között felöle ez a' titulus: *Ez az igaz Izraelita, a' kiben álnokság nintsen.* Illyen volt a' Nathanael; kire *Idvezítönk* az ö *tíktéséges, egézz, tökéletes, álnokság* nélkül való életéért ezt a' titlust ruházta: *Ez igazán az Izraelita, a' kiben álnokság nintsen.* Ehez képest, noha a' több *respectusokra* nézve, a' több *Tanítványok* is igaz Izraeliták vóltak; de ez utolsó *respectusra* nézve egyik is ezt a' titulus úgy, mint Nathanael, meg-nem érdemlette. Meg-felelt hát igazán a' maga nevének *Nathanael*; melly annyit tézen: *Isten ajándéka.* Ezekből ki-jönek már illyen

T U D O M Á N Y O K.

I. Az Isten, a' tökéletes, egyenes, hipókritaság nélkül való *éivet* *éereti.* A' Letzkében. *Ésa. 38: 3.* Az Isten az embertől mindeneknek előtte a' *éiv*et kívánja. *Add énnékem édes fiam a' te éivedet: Péld. 23: 26.* Régen az Isten minden áldozatban, az áldozatoknak veséjít, *belső rézeit* magának kívánta. Így a' te *éivedet*, ember! Az Isten az első-*éülöttet* maga *éámára* válaftotta. *Első-éülött* az emberbē a' *éiv*, a' *kélfittetik* meg elsőben tökéletesen: méltán kéri hát Isten, *Add énnékem édes fiam a' te éivedet.* Az Isten nem

ten nem-is néz az emberben semmit, tsak a' *Éivet*. 1Sam. 16: 7. Jól tudta ezt a' Dávid. 1Krn. 29: 17. Ugy bizony nem-is gyönyörködik semmi-
ben; hanem a' *Éivnek* tökéletességében, *sinceritássában*, abban az *igaf-*
ságban melly a' *vesékben* vagyon Sólt 51: 8. Kerelve keres az Isten illye-
neket: *Ján. 4: 23.* meg-betsüli ezeket: 1Pét. 3: 4. a' maga Házába vízi
lakni: Sólt. 15: 2. az Isten Házának javaival meg-elégítettnek: Sólt. 65: 5.
Oh melly *bóldog az az ember, a' kinek lelkében nintsen álnokság!* Sólt. 32: 2.
Jó az Isten azoknak, a' kik tista Éivűek: Sólt 73: 1. Add hát Istennek a' te
Éivedet: 's tiszteljéd, *keresséd Isten tellyes Éivedből, tellyes lelkedből, és min-*
den erődből: 5Mól. 6: 5. Ha a' te kis darab húsból álló Éivedet nézed-is,
úgy látod, három fejeletűn formálta azt Isten; mellyel-is maga számára pe-
tsételte azt, hogy ezt mondhassa: *Jó minékünk itt laknunk, tsináljunk itt bá-*
rom sátort, egyiket az Atyának, másikat a' Fiúnak, harmadikat a' Sz. Lélek-
nek: *Ésa 57: 15. Mát 17: 4.* Egy Éived vagyon, ne örd-meg azt; ne add
felét az Istennek, felét az ördögnek; ne fogadd-meg az ördög Éavát, a' ki
a' Salamon előtt perlekedő gonosz aközönnyal együtt azt mondja: *Vagd ket-*
té az eleven Éivet, se nékem, se neki ne legyen: 1Kir 3: 26. Add az ő annyá-
nak az Isteinek azt víkka Ugyan-is, hogy tsinálhatnád a' te Éivedet mény-
orzággá-is, hogy Isten lakjék ott; pokollá-is, hogy ördög lakjék ott?
hogyhogy *Éolgalhatnál két egymással ellenkező Urnak?* Ne légy hipókrí-
ta; mert annak a' Kristus sem tudta mit mondani egyebet; hanem ezt:
Akár hév vólnál, akár hideg vólnál, tudnám mit kellenék tselekednem;
de minthogy lágymeleg vagy, ki okádlak az én Éajamból. Jel 3: 15, 16.

II. Az igaz valóságos kerefétyén ember úgy *Éereti az Isten,* 's úgy *igye-*
kezik járni az Isten paransolatinak útában, hogy tudva. *Éánt-Éándekekkel,* fel-
emelt kézzel Isten ellen nem jár, és az ő akaratjával ellenkező dologban nem
gyönyörködik. A' Letzkében. Ez az igaz Izraelita. Mert a' ki némelly do-
logban igyekezik járni Isten *Éerint;* némellyekben pedig a' *tesznek kíván-*
sága, e' világ, és az emberek tetvések *Éerint;* nem valóságos kerefétyén az:
mert az ollyan ember a' maga hatalmában gondolja lenni mind az *időt,*
mind a' maga *tselekedetét,* mintha *Éabadsága* vólna neki *Éolgalni a' test-*
nek, az ördögnek, és e' világnak. Ugy ki vert pedig az Isten az embernek
hatalmából, *arbitriumából* minden *időt,* hogy nem *Éabad* abban tsak egy
Éempillantást is el-tékozolni. Nem mondhatja senki ezt: URam! az idő
enyim, 's tized; mert azonban egy *Éempillantás* fióts az ember kezében. *Ma,*
ha az ő Éavát ballándjátok, meg-ne keményítsétek a' ti Éiveiteket. Sid. 3: 7, 8.
Minden napot *Mának* hívnek: minden nap az Istené hát Innen mondja
ugyan-ott Sz Pál, *ψ. 13. Intsétek egymást minden napon, míg neveztetik*
a' máz

a' mái nap. Nints hát az ember hatalmában az el-tékozlásra semmi idő; De nints az embernek *tselekedete*-is a' maga hatalmában; hanem az Istenből, és az ő akaratjától, 's törvényétől kell a' valóságos keresztény embernek függeni; *tellyes fivéből, tellyes lelkéből, és minden erejéből* kell az Istent foglálni; hogy ezt mondhatta: *En minden munkámat a' keresztényi Vallásnak gyakorlására adom, hogy botrányozás nélkül való lelkem eszméretü légyen mind Isten, 's mind emberek előtt mindenkor.* Tsel. 24: 16 Illyen vala Noé, 1Móf. 6: 9. *füntelen az Istennel járt Énok,* 1Móf. 5: 22. *Abrahám is,* 1Móf. 17: 1. *Józsás Király is,* 2Kron. 24: 2. A' valóságos keresztényen úgy igyekezik járni az Istennek útiban, hogy magát az Isten ítéleti alá meri bocsátani, ezt mondván: *Avagy nem látja é az Isten az én útaimat? és minden lépésemet nem Émléltet-e meg? Ha én tsalársággal jártam, avagy az én lábam álnokságra szetett; az ő igazságának mérő serpenyőjével mérjen-meg engemet, és menjen végére az Isten az én tökéletességemnek.* Jób. 31: 4, 5, 6. A' valóságos keresztényen, olly tökéletességben igyekezik járni, hogy kérve kéri az Istent: *Késértse-meg engem erős Isten, és lássad az én lelkemet; próbálj-meg engemet, és lásd-meg az én gondolatimat. Es lásd-meg, ha boffusággal való úton járok: és hordozz engemet tökéletes úton.* Solt. 139: 23, 24. Azt mondod: Ritka ma az illyen ember. En-is azt mondom; ha ritka, bizony ritka hát a' valóságos keresztényen-is. Kevésnek mondhatná ma ezt a' Kristus: *Imé ez az igaz Izraelita, a' kiben álnokság nintsen.* Nehéz ma a' meg-veftegetődött erkölsü emberek között meg-nem veftegetődni: A' bordély-házban a' Ézüzséget, a' latrok barlangjában az igazságot meg tartani: Egyiptombá tiáta életü Jóseffé; Sodomában igaz Lóttá, maradni. De tsak meg-marad ez az igazság, hogy *perfectus*, bűn nélkül való soha senki nem lehet; de *finserus*, tökéletes, valóságos keresztényen lehet: a' ki t. il. úgy kíván járni az Isten útiban, hogy ha lehetne soha az ő Istenét meg nem bántaná: az ő parantsolati ellen való dolgokban nem gyönyörködik: és mikor gyarlóságból vétkezik, tökéletesen meg-tér, tellyes fével lélekkel keresi az ő Istenének kedvét.

III. *A' Felid, kegyes, alázatos, emberek között való conversatióban magát álnokság nélkül viselő embert, az Isten életében mind maga meg-betsüli, mind másokkal meg-tisztelteti; hólta után pedig halhatatlan emlékezetben hagyja.* A' Letzkében, 1Pét. 3: 4. *Ján. 12: 26* Ki-mondja itt a' maga vox-át Sz Pál, 1Tim. 4: 8. hogy, *a' kegyesség mindenre hasznos: és ígérati vagyon annak é' világon, és a' más világon való meg-jutalmaztatásáról.* Ditséretes emlékezetek vagyon a' kegyes, felid embereknek ma-is mind az Irásban, mind az embereknek szájokban; sőt bizony maradékokra-is által-mégyen kegyes-

kegyességeknek házna, 's azokban-is bóldog emlékezetek él. Ugy meg-betsüli Isten azokat ez életben, hogy tsupán tsak ö reájok néz, hogy a' népet el-nem vezi: ök állanak kereztül Isten elejibe: ök tsinálnak köfált magokból Isten ellen: ök állanak a' törésre, hogy a' népet tölök ne vágassa Isten; mert az első vágás rajtok esnék. Ugy meg-betsüli az Isten öket, hogy egy kegyes Jákóbert, a' roe ember Lábánt; egy tizta Jófesért, a' fajtalan Pótifár házat meg-áldja, söt egéz Egyiptomot-is meg tartja: egy Sz. Pálért, egéz hajót-is népestől meg-éabadít. *Tsel. 27: 24.* Mikor hát az emberek közzül az ilyeneket az Isten ki-édegeti, bizonyos jele a' védelemnek; mert ha Lót ki-mégyen Sodomából, ki tartóztatja oztán Istent a' védelemnek el-hozásától? ha Noé a' bárkába bé-mégyen, kire néz Isten hogy tartóztassa az özönvizet? Betsüld-meg hát ember, a' kegyes, élid, Istenfélő embert; mert bizony az a' te óltalmad. Ha pedig el-vézi Isten, gyáfolj; mert bizony az ajtó előtt áll a' védelem.

A L K A L M A Z T A T Á S.

Tsekély Tanításomat fordítom e' éomoru Alkalmatofságra, e' Néhai igaz Izraelitára, Magyar Nathanaelre, Mélróságos Ur Nagy-Bartsai BARTSAI ÁBRAHÁM Uramra. Igazabb fiteket a' tellyes éent írásban én ennél néki nem találhattam volna. Bizony a' Kristus Jépus-is ilyen tanubizonyságot tett erről: *Imé, igazán ez az Izraelita, a' kiben álnokság nintsen.* Nathanaelről a' éomzédi, 's valakik esmérték, ilyen tanubizonyságot töttek: *Ez az igaz Izraelita; 's a t. Valaki e' mi Magyar Nathanael-ünket esmérte, ugyan-azont mondhatta felöle: vefsük öëve bár ötet Nathanaellel, meg-látod, hogy igaz ez a' tanubizonyság ö felöle: Imé, ez az igaz Izraelita, a' kiben álnokság nintsen.*

1. Nathanaelnek a' nevében éép dolgot találunk; ez azt tézi: *Isten ajándéka.* Ennek, Ábrám nevében-is, éép mély dolgot találunk. Leg-első volt a' Férifiak közzül Ábrám, a' kinek magvának ígerte lenni Isten a' Kristust; mert mind addig tsak Aléonyiállat magvának hívatratott ö. Mit tselekezik az Isten? Ábrám neve előzőr volt Ábrám; a' Felesége neve volt Sára, kinek nevének végiben volt a' Kristus Jehovai nevének első betüje *Jod.* Ez a' betü a' Sidóknál tizes éámot tézen; a' *H* betü öös éámot. Az Isten a' Sára nevének végéből ezt a' tizes éámot tévö *Jod* betüt el-vézi, két ötös éámot tévö *H* betüt tsinál belöle, azt el-öztja; egyiket az Ábrám nevének közepire tézi, 's ötet így nevezi: *Abrahám*; a' másikat az ö Felesége nevének végibe tézi, 's így nevezi: *Sarah.* Ezzel Isten azt petsételte meg, hogy a' Kristus nem tsak Aléonyi-állatnak magvának, hanem Ábrám magvának-is hívatratik: *1 Móf. 22: 18. Gal. 3: 16.* Ennek az

nek az Ábrahámnak hitbéli fija, 's igaz Izraelita volt ez előttünk fekvő kegyes Istenfélő *Abrahám*. 2. Ez a' mi Istenfélő *Abrahámunk*-is igaz Izraelita volt, ennek fíve az Istenhez tökéletes volt; tellyes fívéből, tellyes lélkéből kerette az ő Istenét. 3. Ez, tökéletes fível lélekkel járt az Isten útáiban, 's a' kegyességnek munkáját követte. Minden munkáját a' Kezefyeni Vallásnak gyakorlására adta. *Tsel. 24: 16*. 4. Ez, az ő Isteni foglalatját, magános könyörgését, nem fin-mutatásból, nem *religiosus dolus*-ból vitte véghez; hanem magános helyet keresett, hogy Istenével tsendesebben beszélghessen. Sokszor mondhatta volna néki a' Kristus: *Látalak én tégedet a' fa alatt*. 5. Ez az emberek között való *conversatió*ban olyan felid, olyan *sincerus*, olyan álnokság nélkül való volt; hogy olly Méltóság, olly Rend nem volt, a' hol meg-fordult, hogy nagy emberségéért, szép felidségéért, méreg 's álnokság nélkül való befédiért, meg-ne kerette volna. Bé-rölt benne Salamonnak ez a' fava: *Az emberségesnek ad kedveséget*: Péld. 3: 34. Bizony az Isten ezt, életében mind maga meg-betsülte, mind másfal meg-betsültette, halála után pedig kegyességét örök emlékezetben hagyta. Ettől az álnokság nélkül való Izraelitától váltunk-meg!

Bizony méltán sirathatod ezt az igaz Izraelitát, 1. Egész Erdély Országá; mert ennek kegyessége vala egyik óltalmad, 's köfalad, hogy az Isten végső romlásodra bé-nem jött. Ezt az ő megérett búzáját az Isten bé-takarította a' maga tsüribe; mert félvést, zürzavart akar Isten támasztani. Gyáfolyad ezt Ország; de gyáfolyad magadat; mert az ilyeneknek egymás után való el-fedegettetések, nyilvánvaló bizonyosága a' fél-vész módjára el-fiető vefedelemnek! Sirathatod ezt, 2. Egész Reformata Religio, 's abban minden Rend. A' Tanítóknak édes Attyok, Abdiások vala ez; mert tudta, hogy ha e' Világ nem-is, de az Isten a' maga fogláját meg-tiszelti; meg-tiszeltte ő-is azokat. A' Proféták fíjainak vendégfogadóok volt; mert tudta, hogy költsön ad az URnak a' ki a' Proféták fíjait táplálja. Az Akadémiákba menő Ifjakkak tehetsége felett való tárházok volt; mert tudta, hogy a' mit ember Istennek ad, tsak azt találja-meg mennyországban. A' zükölködő zégényeknek tápláló édes Attyok volt; mert tudta, hogy a' zégények Isten perfelyei. Az útonjáróknak állások volt; mert tudta, hogy némellyek nem tudva-is Angyalokat fogadtak bé házokban. Nem zkadott ennek házától ki az árva Egy fíoval: a' Reformata Religionak egy igaz fia, de bizony nagy olopá-is volt. Méltán sirathatod ezt, 3. Tekintetes Nemes Hunyad Vármegye; mert ez igaz véred, tagod, ranátsosod, olopod, dízed, 's merő azon ékes Koronád vala. *Leonius* Püspök, őf fejét meg-tapaftván, azt mondja: *Mikor ez a' hó el-olvad,*

(:értvén a' maga halálát :) *nagy sár lefk ez után.* Te sem várhatk ennél egyebet! 4. Méltán firathatod ezt szép Atyafi sereg, Méltóságos egész Bartsai *Familia*; mert ez vala most egyedül közötted a' derék leg, melyre függekthetitek vala minden terheteket. 5. Méltán firathatjátok ezt, édes Gyermekai, Leányi, mert egyedül e' vala a' kire eddig fêmeiteket veterétek: méltábban mondhatjátok már magatokat árváknak; kiváltt te, a' kit Isten illy meg-tetézett bánattal illetett, hogy édes Atyádat, 's Férjedet, Tekintetes Nemzetes MAKRAI ISTVÁN Uramat előtted egyzersmind halva fekünni látod. De leg-közelebb, 6. Méltán firathatod édes, kegyes Férjedet, Isten próba tüzeben meg-friseltetett Éomorú Özveggy, Méltóságos *TELEKI KRISTINA* Azzony; a' ki igazán kegyességben, Szélsőségben, alázatosságban hozzád hasonló társad vala. El-felejtette vala Isten veled első Éomorú és hóféas özvegyeségednek terhes igáját; de a' mennyei Tanács újabb gyászra juttata. Igazán mondhatod a' Bárúkkal: *Faj nékem mostan; mert az UR egyik bánatomra más bánatot adott!* Jér. 45: 3. mert ugyan meg-halmozta Isten rajtad, szép gyermekeid, 's most édes egy féltő Kintsednek töled való el-vételével a' Éomorúságot. Társa lehetk Naóminak; kinek két fíját, 's férjét el-vévén Isten, így kesereg: *Ne hívjátok engemet Naóminak; hanem Márának; mert keferűséggel illetett engemet a' Mindenható* Ruth 1: 20.

De valljon, a' Kristus Tanítvány-leánya lévén, illik-e a' felettébb való Éomorúságtól meg-eméztetned? Hivatalom kerint való fent indulattal kérlek, zünjél meg, 's keress valóságos vigasztalást e' fent dolgokban. 1. Keress vigasztalást az Istennek titulusában; a' ki fokkal inkább leköti, 's kötelezi magát, a' Éomorú özvegyeknek gond viselésekre, illy titulusal: *Én vagyok az árváknak Atyok, és az özvegyeknek őrizőjök* Sólt. 68: 6. Soha bizony Istenhez olyankor nem mégy, hogy meg-ne emlekezzék erről a' titulusáról. Ugy fel-vállalta Isten az özvegynek gondját, hogy annak könyörgése is kedvesebb Isten előtt, 2Móf. 22: 22, 23. Kedvesebb Isten előtt az özvegynek alamisnája, Luk. 21: 2, 3. Kedvesebb háttára, Péld. 15: 25. Kedvesebb árvája, Jér. 49: 11. *Edictumot*-is adott ki Isten róla: *Egy özvegyet, egy árvát-is meg-ne nyomorítsatok, 's a' t. 2Móf. 22: 23.* Még a' perit-is a' Magyiftrátusra bizta, Ésa. 1: 17. Hagyj békét hát az özvegynek! 2. Keress vigasztalást az Istennek szokott útáiban; ki soha olly kereterit nem közli az övével, hogy meg-ne elegyítse azt Éomorúsággal; söt mennél élesebb rajtad a' vesző, annál kedvesebbnek esmérjed magadat lenni jó Istenednél. Viseld hát az Isten kezét; mert az égből jó az, 's oda-is vízen tégedet. 3. Keress vigasztalást édes Férjednek kegyességében, Isten

Isten 's Emberek előtt való kedveségében. *E' vala amaz igaz Izraélita a' kiben nem volt álnokság.* Áldást hagyott e' Te read, egész Házára, 's egygyetlen-egy Bartsai Jánosára Szerelmes Fijára; mert nints e' világon áldottabb fundus, mint a' mellyet a' kegyes ember hágy maga után maradékira. Ne félj hát senkinek átkától! 4. Kerefs vígaftalást az Istennek benned lévő kegyelmeiben; kegyes, *szelíd*, alázatos életedben; Istenben való hitedben. Tapaftalod magadban; de bizony mások-is tapaftalják az Isteni félelmet; az Isten szolgálatjában való buzgóságot; az igaz atyafi szeretetet, az engedelmességet, az Isten keze alatt való békeséges-türest. Még neved is a' benned lévő kegyelmet mutatja-ki; mert *Kristina* annyit tézen, mint Kristusnak követő leánya: de a' te egész *converjatiód*, alázatos magad viselésed, még a' köntösöd-is azt mutatja, hogy a' Kristust követő leánya vagy. Mondd-el hát a' mit édes Idvezítőtől tanultál: *Atyám! ha lehetséges, múlték-el én tölem ez a' pobár; mindazáltal nem úgy légyen a' mint én akarom, hanem a' mint te akarod.* 5. Kerefs vígaftalást szemed előtt meg hagyattatott egyetlen-egyedbē, kedves *Ábrahám*odnak egyetlen-egy *Isákjában*; kit leked' gyönyörüségére Isten meg-hagyott; kit az Isten nagy néppé tehet; kinek életéért veled együtt minden napon Istenünkhöz mi-is fel-megyünk, 's könyörgésedet légítjük, hogy ennek az igaznak ez a' magva légyen Isten előtt örök emlékezetben. Kerefs vígaftalást 6. ebben, hogy soha az Isten egy fíját, egy leányát-is szomorúsággal úgy nem illeti, ha az Isten tanátsán meg-nyugtíz, hogy öröm és vígaság ne légyen annak vége. Ez az Isten patikájában a' *Keserü-édes* nevű orvolság: mert az Istennek az első fogás étele szomorúság; de a' gyümöltstál étele, vígaság. Bizd hát Istenre magadat. Várjad az Istent; mert bizony meg mutatja, hogy jó Istened tenéked.

Az UR, a' minden irgalmaságnak Attya, a' minden vígaftalásnak Istene, légyen édes BARTSAI ÁBRAHÁMODNAK, kedves Vejével együtt a' földben meg-nyugotója! Légyen kegyeségének maradékjában meg-jutalmaztatója! Haljon-meg a' mi lelkünk-is az igazaknak halálokkal!

A M E N.

POLLINCTURA:

Piis Manibus

Illustrissimi quondam Domini, Domini ABRAHAMI BARTSAI de Nagy Bartsa; ab *Andrea S. Zilahi*, Ill. Coll. S. P. Maros-Vásárhelyiensis nuper Professore Celeberrimo, Consecrata:

Anno 1716. die 26. Aprilis.

Hicne tandem pietatis honos, hæc præmia laboriosis virtutibus digna, ut ferale feretrum insatiabilis squalidæ mortis æstu usque ad atrorè ustulatū, sitim nonnisi lacrymis sublevare, dum extinguere non possit desiderat? mortale ab ipso repetens tributum, quem pietas proluxa satis licet vitæ usura cumulaverat, longiori tamen & fœliciori dignari poterat, ABRAHAMUM intelligo BARTSAIUM, A. A. pium, fœlicem, & viridis senectutis Coronâ insignem; sed ex suis, proh dolor! penetralibus ad sepulchralia, ex thalamo in tumulum translocatū, ex luce ad tenebras relegatū. Quem omnibus quoscūque vel sanguinis, vel beneficiorum ligamine conjunctos habuit doloris, luctūs, singultūs, striduli quærulantis ejulatūs, materiam proterva factorum necessitas exposuit. Heu funestum, heu luctuosum illum, qui 23. Martii infausto omine illuxit diem! qui S. Theodoro licet sacer, martialem nihilominus spirans crudelitatem, tantum Theodorum, tantum Dei donum nobis repositit, eripuit; ut quemadmodum ad idem fere momentum Luna Soli à quo mutuo cōmodato lumine nunquā magis, quàm cū propinquior conjunctiorq; est collustratur, nonnisi obscuram caliginem mox luminosis cornibus denuo surrectura ad nos transmisit; haud dissimiliter Illustr. dum viveret, Dominus ABRAHAMUS BARTSAI, postquam emenso vitæ in his terris Zodiaco illustrem virtutum splendorem Divinum quasi subar de se undique sparsisset, jam Cœlo, jam Astris, jam Soli justitiæ Christo propinquior, conjunctior, ab eoque immenso fulgore perfusus nobis terricolis, tibi svavissimæ, sed mœstissimæ vitæ Thoriq; Sociæ, Illustr. D. næ *CHRISTINÆ TELEKI*, hærenti pariter ad lacertos, ad svaves amplexus Paternos nato *Johanni Bartsai* pendulo veluti pretioso à collo cimelio; vobis Inclytæ Familiæ Bartsaianæ, toti Patriæ, Ecclesiæ, Musis, Amicis, Benefolis, Bonis deniq; omnibus; lugubrem nonnisi & atrâ caligine tectam obvertit

vertit faciem, tetricum præsentavit aspectum, purpuream pullam impul-
 latum commutavit cilicium, & orbi Dacico illuminem sine Sole induxit
 noctem. Si Astrologiæ Judiciariæ fides sit tribuenda; si ex spectabilibus di-
 vinitate fas Eccliptibus; si Cometarum ortus bella, famem, pestilentiam,
 aliasque calamitates non portendere tantum, verum Physico etiam influxu
 causari credantur: quidni dum lurida mortis imago, pestilens seu porten-
 tosusq; Cometa insolito aspectu, & fatali obscuri sui systematis interposi-
 tione tantum sydus offuscavit, dum nostris ex oculis eripuit, cœcâ caligine
 texit, dum Cœlo deturbavit, dum in angustam rumbam conclusit; non va-
 no augurio sperare, imò timere liceat imminens grande malum! dum im-
 primis: *perire justum nemine intelligente, colligi beneficos nemine advertente,*
eos à facie mali imminenti eripi, Divina præcitant Oracula. Dum Herois,
 dum Viri bellicosi, Judicis, Prophetæ, Divinatoris & senis remotionem ex-
 tremi extremi infallibile signum Prophetarum nuncient Vaticinia. Præ-
 luserat huic malo fatum Sp ac Gen. Dñi STEPHANI MAKRAI, nostri
 & Privigni, & Generi; cujus exangve Corpus ut hoc loculo conderet, pro-
 pius admovit manus, mox Cœnotaphii honoribus cumulaturus; nisi quem
 ex mortalitate ad immortalitatem ceti præcursores præmiserat, subito se-
 qui juberetur, ut velut Saul & Jonathan, vel potius pius Æneas & fidus A-
 chates, in vita, in fortunis conjunctissimi, in ipsa quoque morte avelli non
 sustinerent. Crudelissimum profecto fatum! ô luctuosam Parcarum me-
 tamorphosim, quam cum nullis minis terrere, nullis beneficiis demereri
 integrum erat! quibus jam jam jurgis, quibus insectationibus ulcisci fru-
 stra conabimur, oleum & operam perdituri? sane si lamentis lamenta cor-
 rigi; si lacrymis lacrymæ elui, aut detergi possent; indulgerem justo dolori,
 non prohiberem luctum; in profusas caput oculosq; lacrymas colliquerem;
 crudelém fatorum asperitatem asperitate, austeritatem similibus austerita-
 tis vindiciis ulturus, nullum non moverem lapidem, nisi probe intellige-
 rem ista remedia; non sedare, verum irritate impacti vulneris contuma-
 cem injuriam; & piis beati hujus Viri manibus litandum potius, quam il-
 lacrymandum esse censerem. Ergo mecum dissimulate dolorem, A. A. mœ-
 stissimi; seponite curas: quin agite sultis petatur illico lapidicina: dolentur
 saxa, extruantur altaria; jugulentur pecudes, offerantur victimæ, ponan-
 tur obelisci. Tu mœstissima Conjux, velut altera Artemisia, erige Mau-
 solæum, & exhaustos tui Mausolæi cineres intra pectoris tui recessus re-
 conde, & quot quot adestis! A. A. triste ministerium suscipite; ut Illu-
 strissimum nostrum ABRAHAMUM ad Gentilitiam suam Makpelam cum
 commemoratione meritorum de Patria, de Bono Publico, cum enumera-

sione virtutum prosequamini, earumq; jucunditate conceptum in animo vestro dolorem sublevate: neque ego partibus meis deero; Pollincturam quippe ex ejus dotibus, virtutibus præclare gestis, facinoribus resultante ex iis gloria ac encomiis eeu fragrantibus totidemq; Aromatibus opere, opere inquam sepalsarii contusis, colliquatis, in qualemcunque Orationem coacta ad hanc pyram, ad hos obeliscos, ad hæc sacra frigidus ejus cineres, cum bona Vestra venia Pollinciam.

Pollincturam polliceor, A. A. cujus materialia, & utstylò loquar Pharmacopæo, ingredientiam, non de remotioribus Oris, non de fœlici Arabia, non de Palæstina, non de divite aromatùmq; feracissima India, aliisq; terræ tractibus; sed de proprio, de Domestico Gentis *Bartsaiana*, & proximè nostri ABRAHAMI Myrothetio, ubi Oleum, Thus, Myrrham, Cinnamomum, Opobalsamum, aliaq; thymiamata copiosè invenire licet; depromam.

Pro Oleo quidem montem Oliveti ascendere non dubito; cujus feracissimum montem *Bartsaianum* à tot retro Seculis Illustr. *Bartsaiani* Stemmatis Heroibus fructiferis, totidem oleis insitum, & ad luxum divitem deprehendo; facessant hinc oleastri, in specioso frondis virore fructum sapius mentiti, & fruges consummere natis: sed quid ego satyras, quid moror invectivas? nonne Libanus altis superbiens Cedris, senticeta quoq; sustinet? nonne celebris Sinai de spinoso nomen rubeto fortitur? ex juniperis si cum pino conterantur vilissimis, medicamenta colliguntur optima: *dum alba ligustra cadunt, vaccinia nigra leguntur*. Bene cultus ager in sæpe cogitur subire fata; ut postquam gravibus caneat aritis, pro molli viola, pro purpureo narcisso, *Carduus & spinis surgat paliurus acutis*. Quin imo oleastro- rum fructus bene contusi, macerati & expressi, si non aliis usibus, saltem ut lucernis fomenta præstent, pellantq; noctis atras caligine nubes, copiosum fundunt liquorem.

Proinde è diverticulo ad Montem nostrum redire satius existimem: ubi ut priscos, & jam Cœlestium Choro insertos BARTSAIOS Principes, Banos, Regum Principumq; Consiliarios, Comitatum Supremos Comites, silentio præteream; committere nec possum, nec debeo. Eja ergò A. A. ad Montem hunc Oliveti mecum unà ascendite, palmitésq; stipitibus adjungite.

Olivetum ergò Bartsaianum ab Atavis Heroibus, Illustrissimisque Viris, Principibus, Apostolicum Regnum Hungariæ illustrantibus insitum est. Magnus siquidem Heros MARCUS BARTSAI, sive gloriolissimorum quondam Regum Apostolicorum, S scilicet LADISLAI, cæterorumque, sive Celsissimorum Transylvaniæ Principum, sive Illustrissimorum

magnæ

magnæ Croatiae BANORUM suffragio demeruit; ut dum utriusq; diæ Patriæ commodo natus, tam intra Limites Patrios, quam alienos, adversus irreconciliabiles Christiani nominis hostes, MARCUS Martialem gereret animum, splendidissimis virtutibus insitum, tot seculis, tot frondibus illustraret Olivetum: hic siquidem primus hujus Stemmatis in Croatia extitit BANUS; cujus in Patriam merita, in Regem obsequia, tanti gloriosissimus quondam S. LADISLAUS Rex Hungariæ fecit, ut PETRO MICHAELIq; Bartsaiis, orbis Patre Filiis, in tutela Regia Regio more prospiciendum, Regium esse duxerit, eosdemq; mox ut genuinos tanti Parentis Filios, Regali munificentia BUDÆ Capiti quondam Hungariæ incorporandos, Regiisq; facultatibus augendos existimârit; quas pacifico solo saloq; Familia Bartsaiorum possedit, usquedum in prædictum Dominium Domus Ottomanica per Solimannum Szultânum sese ingessit: præterquam quod virtutibus Bartsaiorum ipse etiam Rex MATHIAS Hunniades Corvinus, in propaginibus THOMA JOHANNEq; Bartsaiis, virtute insigni, prudentia singulari, fortitudine animi, eximia præditis incrementum addidit; cum fidelitatem eorundem in vicinis Hungariæ ad Transylvaniam partibus Dominio Thót-Váradgya, in ipsa Transylvania verò possessione hæreditaria N. Bartsa, Regio Diplomate sancivit, prædictasq; Possessiones donatariis auxit: cujus ætate MARCI Bartsai, decima progenies ALEXANDER cum GEORGIO Bartsaio Fratres, Patre STEPHANO Bartsai geniti, ambo Nepotes ANDRÆ, virescenti in dies Familiæ decus & fragrantiam dedere: siquidem GEORGIUS Bartsai tertia jam Nepotum serie in Spectabili ac Generoso Domino ejusdem nominis GEORGIO scilicet Bartsaio viget; ALEXANDRI Bartsai Herois septem propagines verò, ceu, ACATIUS (Princeps Transylv:) ANDREAS, ALEXANDER, GASPARIUS, PETRUS, MICHAEL, ABRAHAMUS, extitère; quorum Majores secundum ordinem insitionis, de Monte hoc Oleaginoso ad Cœlestis Paradysi amenitates sunt evocati; Quorum agmen diemq; suum clausit ABRAHAMUS BARTSAI.

Nonne hunc Montem jure meritoq; dicetis A. A. Oliveti? hic hic locus Salvatori nostro gratissimus; hic sua diverticula; hic suas mansiones; hic delicias, hic fessus laboribus sub oleis quietem, umbras, & frigora captat; hic adversus persecutorum insidias asyllum; hic ad preces recessum; hic ad docendum cathedram; hic ad passiones ingruentes præparatorium; hic ad sequuturas post martyria & crucis angores glorias, & cœlestia petendi viam locumq; obtinet; hic oleo gratiæ multiplicis spiritus, sui sæpius recreatus laborum expertus est levamen. Heu beatum illum Montem, ex
cujus

cujus largo proventu Sacerdotes Dei inunguntur, vestibus salutis ac justitiæ induuntur; in quo Christus Dominus in suo Corpore mystico in Suis Personalibus & Ministris cibatur, exhilaratur, satiatur!

Dum verò hæc à me recenseri auditis, vestrisq; oculis sisti cernitis, A.A. non eò à me factum sine existimetis, quasi virtutum ABRAHAMÌ nostri, splendore solo ex Avorum Proavorumq; ex Generis, ex Profapiæ splendore emendicare, & adscititiis non insitis effingere vellem coloribus: novi enim & Genus & Proavos, & *quæ non fecimus ipsi, vix ea nostra putandum;* & quod olim Seneca tragædo concinit ore: *Qui Genus jactat suum, aliena laudat.* Verùm ut intelligatis à Nepotibus & Posteris virtuosis magnum affundi decus Majoribus, & non tam Posteros Avorum, quàm Avos Posteriorum virtutem & gloriam ornare; dum scilicet: *Fortes creantur fortibus & bonis.* Est in juvenis, est in equis Patrum virtus; *nec imbellem feroces progenerant aquila columbam.* Non aurum propter glebam unde effoditur, quàm gleba propter aurum æstimatur: scilicet virtus cum generoso sanguine propagatur, in pectore cujuscunq; nascitur, ibi adolescit, ibi ad virilem pervenit ætatem, ibi augetur, & plenâ perfectione gaudet; neque tamen dissimulare debeo Perillustres ac Virtuosos Parentes, Divina benignitate & amore Entheum illi cum generoso sanguine inspirante spiritum, sub dias luminis oras edito, & ad sacrum regenerationis fontem lustrato præclarum *Abrahami* nomen inditum, certò auguriò significatum esse; illum jam in cunis Jove dignū, cum Deo jucundissimâ olim conversatione obtenturū, *Patrémq; multarum Gentium* futurum; & quod obtendo in Monte olioso Bartsaiano non sterilem, non infrugiferam, sed Divinis charismatibus sæcundam, turgentémq; oleam decori & gloriæ ejusdem futurum; nec Augurium, nec spem, fortuna sefellit: Divina enim benignitate se in provehenda Abrahami nostri ætate, & vita ad Avitum Stemma confirmandum, uberius se explicante, non tantum intra domesticos parietes, verùm in publica studiorum Palæstra Artium Liberalium cultu liberaliter exercitus, excultusq;, mox Martis Scholam ingressus, ut Gentilitiis Bartsaiorum armis acinacem truncato brachio stringentibus ad amussim responderet; fortem Martis Alumnum, bellicosum, sælicem, & contra immanem Christiani nominis hostem victoriosum & triumphatorem; mox Astræam secutus Virginem, in juris justitiæq; administratione Lycurgum alterum demonstraret; nunc sago decorus, mox toga insignis; nunc mille periculis sacrum caput objectare, mox pacis oliva redimere; & pro variis nunc turbatis, nunc pacatis Transylvania rebus, variis exerceri fatis; nunc læta tristibus, nunc prospera adversis mixta, prælibare; & sic in prosperis non efferrî, in adversis non frangi; asvesceret. At ne

At nē dum oleas lustramus extra oleas vagari deprehendamus, cum & tam speciosæ oleæ olivis expressum delibemus, oportet Oleorum virtus in multis commendatur: oleo inuncta nitet facies; macilentum si edatur impingvatur corpus, pelluntur venena, sanantur vulnera; à suffocantibus obstructionibus inflatum liberatur hepar; ab asthma & peripneumonia vindicantur pulmones: & immanè quantum corpori humano sunt salubria! Dicat plura Galenus.

Hic hic est Abrahamus! cujus vigore & benignitate rugæ, maculæ, de vultibus multorum detergebantur; solatio mœstorum corda, velut consultis Divorum oraculis, exhilarabantur; beneficentiâ famelici saturabantur, pascebantur; sanioribus consiliis pellebatur virus aspidum, propulsabatur draconum toxicum, læthalia sanabantur vulnera; egenorum, orphanorum, pupillarum vix spiritum trahentium in pristinum vigorem redibant spiracula. Et quis ejus omnes enarret virtutes? loquantur plura Ecclesiæ, Collegia, Pauperes afflicti, & omnis generis malorum mole pressorum multitudo

Sit ergo oleum hætenus rudi Commentario explicatum, reliquorum subiectum, & quasi vehiculum; pro opobalsamo Palæstinam, & in ea Gileadem adire non pigebit: *An non est enim balsamum in Gilead?* Gilead cumulus Testimonii est; à fœdere quod Jacobus ex Mesopotamia profugus, & redux cum socero Labane, hostilem gerente animum, nisi cœlesti admonitus esset effatu, sanxit. De opobalsamo solertissimus naturæ scrutator tradit Plinius, in hortis ut nominabat regiis vitiū instar inferi, succrescereq; ad duorum aut trium cubitorum altitudinem, vitreis lapideisque cultris (ferrò enim lædere læthale est) sauciata leviter ad crustellam arbusta fragranter olentes profundere lacrymas; quas vasibus fictilibus exceptas Balsama dici, alabastroq; asservari: Hujus pretiosissimi liquoris senos congios aŋuatim in suum thesaurum administrari Magnus poscebat Alexander: Pompejus Palæstina in Provinciam redacta ramos balsaminos, pro quibus contra rabiem Judæorum in balsamera furentem pugnabat, in triumphum Urbi intulisse perhibetur: Balsamici odoris efficacem & svavissimam fragrantiam suo damno & periculo expertus est Plotius, Lælii Plotii bis Consulis Censorisq; Frater; qui Româ proscriptus, & ad evitandum Populi, à quo ad mortem poscebatur furorem laribula sibi quærigans, balsami quo delibutus erat odore proditus inventusq; obruncatur. Exerunt balsama vires in fugandis venenis, & conservandis à putredine rebus: dicat si lubet plura Plinius

At verò quid Palæstinam, Gileadem pro Balsamo sollicito? *Non omnes*

E

arbuscæ

orbusta juvant, humilèsq; myrica Quæro & invenio in nostro ABRAHAMO Gileadem, quæro & invenio in hoc horto regio plantatum balsamum, quæro & invenio nidorosè fragrantès balsami liquores; hic hic Cumulus testimonii est, ubi tres illi qui in Cælis testantur Divinæ veritatis Præcones in perfectissima unitate morabantur, colebantur: Ad hunc Gileadem fœdus feriebat, & non violabile pactum Deus: Et quod olim Patriarchæ Abrahamo, *Noli timere Abraham; ego clypeus tuus, & merces tua valde magna. Ego ero tibi in Deum, & semini tuo post te. Benedicentibus tibi benedicam. Erisq; benedictio.* Huic nostro ABRAHAMO Divinitus sæpius ingeminabat crematissimus; in hoc fœdus sanguine unius victimæ peccata totius mundi eluentis roboratum stipulata complodebat manu, intemeratâq; pacilentis fide Dei ruebat in amplexus; hæc hæc inquam sancta fides per charitatem operosa Balsamum est in Gilead, quo delibutus & copiosè perfusus velut alter Aron domum Dei ingressus, sacrosanctam profitebatur Religionem; hæc spiramenta suavissimos hos de se spargebat odores; hæc se vindicabat ab interitu; virulentas prostravit fugavitq; technas Diaboli; propulsavit venena; & nunquam intermōrituram sibi paravit sceleritatem. Cernite ergo in ABRAHAMO nostro Prophetam Divinum, & Patriarcham, Abrahamum filios suos in viis suis erudientem: Cernite pro sanctissima fide, pro intaminata Religione, Patria sua exulantem; commorantem in terra non sua, tentoria figentem in Sichemis Mamrenisq; Quærcetis; omnes facultates, omnes fortunatas, divitias omnes profunderè non dubitantem; quin imò ne parvulo quidem unico uniceq; dilecto parcentem Isaco sæpius ad aras in hostiam destinato, nisi provido Dei in monte Moria digito monstratam pecudem, & perplexicatis nodis impeditū substitueret arietem; ut exclamare possit: *Deus providebit in monte suo.* Aded, ut Salvator mundi Dominus Jesus Christus decantatissimum illud Elogium, *Abrahamus Pater ille vester gessit videre diem meum, vidit & lætatus est;* de nostro hoc ABRAHAMO jure meritòq; dicere possit.

Ignoscite A. A. si non ad Clepsidram decurrat Oratio; nondum enim omnia Pollincturæ requisita in promptu habemus: & cum non *omnis ferè omnia tellus*, & quod pro thure diffitas longissimæ Arabiæ sceleris regiones emetiri temporis angustia prohibeat; Abrahamiticum ingrediar myropoliū, & inde quicquid de genere thuris invenire licet, perquisiero; hunc mihi laborem, hanc industriam, etiam si moram nexuero, condonate. Sub genere thuris, quicquid in suffitum adolere solet, comprehendo *Mastycen, Galbanum, Scyrocem*; neque excludo *Succinum*; cujus pretium tempore Neronis teste Plutarcho Romæ aded elevatum fuit, ut nulla gemma tanti æsti-

mata

mata, neque ullum mercis aureæ genus æquè lucrosū fuit, neque Mercatores è peregrinis regionibus mercimonium ullum pretiosius importare poterint, ansam tanti æstimmii subministrantibus subrutilis, & succini colorem cumulantibus Pompejæ capillis; cujus elegantis cæteroquin staturæ formæq;. (si tamen honestum excipias animum) amoribus adeo innodabatur Nero; ut insanienti huic furori tantum non intabesceret, imprimis verò capillis adèdò impulsit animum, ut aureò pectine explicandis, ornandis, numerandis, proprio quemq;. nomine insigniendis, Cantianculis superinde compositis, decantandis, & si qui deciderent auro inclusis Junoni conservandis; plus temporis, quàm audiendis avertendisq; civium quærelis impendisse feratur: quâ exemplari insania infatuatæ Romanæ Mulieres sibi simile capilitium adsciscere, & succineum colorem adeo deperire cœperunt, ut omnes torques, omnia monilia in aures, omnem deniq;, muliebrem mundum è succino fieri juberent. Faceffite nugæ vanitatum, secedite vanitates procul hinc, procul este profani! nos enim, quibus Religio curæ & cordi est, Divinis honoribus thure dona cremamus. In nostro itaque ABRAHAMO, thuris, aliorumq; Thymiamatum vices præstabant; ad Deum fervidè & sæpius ejaculatæ evibratæq; preces, humiles gratiarum actiones, crebriores peccatorum ex infirmitate commissorum exomologeses; profusæ in pauperes, in egenos Eleemosinæ, quibus vim inferre Deo, ligare Omnipotentem, vincere Invincibilem, perrumpere Cœlorum ostia, penetrare ad Thronum Divinæ Majestatis solebat, irata placabat, inque sua trahebat vota numina, quibus adeo delectatus est Deus, ut responsa per ignem suffitum ejus incinerantem contummentem redderet, cum tali Epiphonemate: *Me dilexit, liberabo eum; nomen meum cognoscit, exaltabo eum; invocavit me, exaudi vi eum; ex angustia eruom eum; glorificabo eum, dierum longitudine implebo eum, & demonstrabo ipsi salutare meum: Psal. 91.*

Nunc necessitas cogit, ut de myrrha, santaloq; simus solliciti. Myrrha de amore nomè obtinet: sit ergo in nostro aromatario Emblema dolorum, & amaroris, quibus noster consistebatur ABRAHAMUS, cum hac Epigraphæ: *Dulcia miscentur amaris.* Nam, ut alia nostri pathemata silentio involvā, quid non amaroris & myrrhatæ contulerunt patientiæ lectissimarū duarum Conjugum tristissima fata, & molestissima viduitatis tædia? Quid dulces gnati gnatæque, quas ante diem abstulit atra dies, & funere merfit acerbò? unico solummodo relicto dolorum solatio parvulo, *Johanne Bartsai;* cui utinam parcant puero fata superstiti! Neq; te ex hoc myrrhatæ patientiæ consortio excludo vivum patientiæ Exemplar, Conjunx & Vidua ABRAHAMAMI nostri mœstissima. O! christiana de patientis Christi

Christi nomine dicta *CHRISTINA TELEKI*; quæ iteratis agitata factis, vix lacrymas in luctu Illustrissimi quondam Herois *Michaelis Teleki* Genitoris tui collectas deterfisti, dum charissimi tui Mariti, Spectabilis dum viveret, ac Generosi Domini *Johannis Kendeffi* præmaturè occumbentis casus, cicatricem tenerò velamine obductam novò vulnere sauciavit; cujus viduitatis per 4 ferè lustra durantis solatia non tam quærebas, quàm novum orbitatis & viduitatis angorem per septennium pavitanter pertimescebas, dum in finem tui *ABRAHAMI* omnes has molestias deponeres. Profunde ergo lacrymas myrrhatas ex Filii tui dilectissimi *Josephi Kendeffi*, ex luctu Genitricis tuæ spectatissimæ Heroïnæ *Judithæ Véeer*, & nunc proximè ex occasione svavissimi tui *ABRAHAMI* ubertim conceptas, in luctuosum hunc lecythum ego eas in meam Pollincturam recipiam.

Nee dum satis, A. A. Fretum Gaditanum ad Columnas Herculeas navigaturi; plus ultrà dicemus: Pro *Cynnamomo, Casia, Croco, Nardo, Cypro*, aliisq; necessariis ad Pollincturam aromatibus ex Indiis advectis, erunt *ABRAHAMI* nostri *Humanitas, Comitas, Affabilitas, Modestia, Probitas; non fucata, sed sincera in omnes Benevolentia*; illibata in Principem fides; in majores reverentia, in æquales amor, in inferiores demissa humilitas; condimentū salesq; ciborū; jucunda & svavissima cum omnib^o conversatio; nulli gravis, nulli molesta, omnibus proficua, contenta suâ sorte moderatio: De quibus ne sigillatim dicturus Vestrà A. A. benevolentiam abuti videar,

Vos appello Judices! & nè tam pretiosæ Pollincturæ exhalet odorem, vasa colligam, tantamque fragrantiam Manibus *ABRAHAMI* nostri consecraturus, Urnæ recondam.

D I X I.

Utó

UTÓLSÓ TISZTESSÉG-TÉTEL.

Mellyet az Istennek élő beszédéből tölt, a Néhai Tekintetes Nemzetes Viz Szent Györgyi MAKRAI ISTVÁN Uram meghidegedett retemei felett, a Vajda-Hunyadi Templombá, azon Eklésiának Lelki Páftora, és az egész Tractusnak Seniora,

K E R E S Z T U R I P É T E R.

Szent Letzke: 1Kór. 10: 13. *Hü az Isten, ki nem hágy titeket feljebb kísértetni annál, a mint el-fenvedhetitek: sőt mind a' kísértettel egyetembe a' szabadításra útát nyit, hogy azt el-fenvedhesétek.*

AZ Isten Szerint való tudomány, és abból ki-folyó kegyes élet, e' kegyelemnek országában három kiváltképen való dolgon építettik-fel, és erősítettik-meg. I. Az Istennek örök élet' adó befédén, ennek olvasásán, hallgatásán, tanulásán, fűntelen vagy mindenkor erről való elmélkedésen: maga commendálja ezt erre Idvezítönk, Jan. 5: 39. *Tudakozzátok az Irásokat, mert inéteknek úgy látfik, hogy abban örök életetek vagyon, és azok mellyek bizonyágot téfnek én rólam: itt vagyon hát a' hitnek czélja, t. il. a' Kriftus minden ö érdemével és elég-tétélevel együtt: nem-is oka nélkül, mert az igaz idvezülendő hit az Isten befédéből Szerzetetik: Róm 10: 17. A' hit a' hallásból vagyon. Ábrahám hallja ezt az Istennek ígérteit: Éntégedet téflek sok Nemzetségeknak atyokká, meg-áldalak, és fel-magaftalom a' te nevedet: 1Móf. 12: 2. ennek az Isten ígérteinek helyt ad és bé vézi, 's ottan mindjárt hittel meg-ajándékoztuk. Ezt emlegeti Sz. Pál, Róm. 4: 18. Ábrahám emberi reménségnek felette, reménség alatt hitte, hogy sok Nemzetségeknak atyok lenne. Lydia Thiatira városában, ama' bársony áros ázföny, az Apostolok tanításának hallgatásából Szerze ezközképen hitet magának: mondom ezközképen, mert a' hitnek adója és Szerzője az Isten; a' minthogy ennek a' Lydiának fivét-is Isten nyitá-meg, hogy figyelmezhetne azokra, a' mellyeket Pál Apostol prédikál vala: Tsel. 8.*

II. A' Könyörgés, vagy áhíratos Imádság; minthogy az embernek erre magának ereje és tehetsége nintsen, hogy ö az Isten ígérteinek hiddjen;

Istennek a' hitnek URának kell azért eszédezní, suplikálni, hogy ő Felsege minket természet szerint hitetleneket, vagy hihetetleneket tégyen hívökké. Tudták ezt az Apostolok, hogy a' hit Istennek ajándéka legyen, 's azért könyörgöttek a' hitnek URának ekképen: *URam, neveljed a' hitet minékünk*: Luk 17: 5. mellyre midőn valaki éert tett, a' éert, kegyes életre is éert tett; mert a' kegyes életnek gyümölrse a' Hitnek fájáról éedettedik: Innen vagyon, hogy az Irás a' hittel meg-ajándékozottatott, vagy újjá-éülettetett embert jó fának nevezi, annak jó gyümöltseket, zöldellő leveleket tulajdonít: *Sólt. 1. Mát. 12. Legyetek jó fák, és teremjetekek jó gyümöltseket*: nem-is lehet soha a' hitet igaz, eleven, és idvezülendőnek megmutatni jó tselekedetek nélkül. *A' hit, ha tselekedeti néki nintsenek, meghóltt ömagában*: Jakab 2: 17.

III. Ez életbéli fok kísérteteken és kereftvifeléteken, a' mellyek által gyakoroltatik és erősítettik, nem akarta Isten elejítől fogva a' nagy és erős hitű embereket kiváltképen való kísértetek nélkül hagyni; a' honnan a' hitnek ő benne való gyakoroltatása nem egyéb ő rajtok, hanem kísértet. Ábrahámot megajándékozá ugyá Isten hittel; de bizony a' hit mellé kísértet is ragasztta, mikor azt mondotta néki: *Ábrahám, vegyed most ama' te fjadat, ama' te egyetlen-egyedet a' kit szereték, i. il. az Isákot, és menj-el, áldozd meg ötet égő-áldozatiúl a' hegység közzül edgyen, mellyet mutatándok tenéked*: 1Móf 22. Ugy bostátja mindazonáltal a' kísérteteket Isten a' hívekre, hogy azokat mérsékli egyfersmind a' benne lévő Isteni erőhöz és kegyelemhez, azért, hogy azok el-vifelhessék, és el-ézenvedhessék. Ezzel vígaftalja a' Sz. Pál a' kísértetek alatt nyögő, sohajtozó, és az alól fel éabadulni kívánó Kórintusbéli Híveket, a' fel-vett Letzkében.

SUMMA szerint, Az el-olvastartott éert Letzkében, fundámentomos vígaftalást nyújt a' Sz. Pál Apostol az Izraélitáknak éomorú példájokon megindúlt, meg-félemlétt, 's meg-háborodott Kórintusbéli igaz Híveknek, a' rajtok fenn-forgó kísérteteknek mind el-ézenvedése, mind pedig abból való ki-éabadulása felől.

Rékek szerint, három dolgok vannak a' fel-vett é. Letzkében.

1. Az Istennek itéletére meg-dobbanttj éemények, kiket vígaftal az Apostol, a' Kórintusbéliek.

2. A' mivel őket vígaftalja, kettő: 1. Erekek felert nem engedi Isten őket kísértetni. 2. A' ézenvedésekkel egyetemben ő nékiek a' éabadulásra útát nyit.

3. Az erőtség, vagy a' vígaftalásnak fundámentoma, mellyet véfen az Istennek természeti tulajdonságúól; *Mert hü az Isten; az-az, igazmondó és Könyörülő.*

M A G Y A

M A G Y A R Á Z A T J A a' É. Letzkének.

I. A' vígafalás, mellyel gyámolítja az Apostol a' megrémültt Kórintusbélieknek híveket, ez: *Nem hágy az UR feljebb kísértetni titeket annál, a' mint el-fenvedhetitek; az az: Erejek felett nem hágyja, nem engedi őket kísértetni* Minthogy azért az Apostol nem tagadja kísértetekben forgani a' Kórintusbélieket, söt erősen állítja; a' kísértetéről jegyezzük meg ezeket:

1. Hogy a' kísértet fokféle a Híveken. Mert (1) *vagyon Isteni kísértet; melly áll a' mi hitünknek és engedelmeiségünknek meg próbáltatásában, vagy a' mi bennünk lévő erőnek, kegyelemnek, és e' mellett lévő fok erőtlenségünknek ki-nyilatkoztatásában.* Ezt pedig az Isten fok útakon vízi-véghez mi bennünk. [1] Mert néha fok nyomorúságoknak és keresztviseleknek botsátása által próbálja a' Híveknek hiteket, engedelmeiségeket, állhatatoságokat és békeségestüéseket; mint a' Jóbér, és a' É. Pálér, *Tsel. 20: 19. Szolgáltam az URnak fok könyhüllatással és kísértetekkel, mellyek én rajtam estenek a' Sídoknak utánná való lefelkedések miatt.* [2] Néha a' testnek és természetnek igen nehéz, kedvetlen, éomorú, és a' természettel ellenkező dolgot parantsol tselekedni; mint Ábrahámnak egyetlen-egy érelemes fijának meg-ölettetését: *1Móf 22.* Mósesnek azt parantsolja, hogy a' Márának vizébe, mellyet az Izraelnek Fijai a' keferüségnek miattra nem ihatnak vala, vessen egy fát, és az által a' vizek meg édedednek, az itatra alkalmasfok léznek; melly a' természetben ki-jelentetett tehetességgel ellenkező dolog: *2Móf. 15: 25* Idvezítünk-is amaz Ijfat ezzel kísérti meg: *Adja el minden marháját, és öktogossa a' fehéreknek, és léfen mennyorkó-gban el-rejtett kintse: Mát. 19 és 21.* Avagy hogy a' éükségnek idejen meg-vonza fegedelmét, és az éközöket a' mellyekkel elhetnénk; mint mikor éhségre és éomjuságra juttat valakit; mint az Izrael fjitaitól a' puftában meg-voná egy kevésé az eledelt, éhezni, éomjuhozni hágyá őket, kik ottan mindjárt zúgolódásra fakadának Móses és Áron ellen: *2Móf 16.* [3] Ide tartozó ez-is, mikor valakit kintstsel, gazdagsággal, világi boldog állapottal meg-áld a' maga lelkének gyötrelmére; mellyekkel magát el-hívén, vééedelmet gyújt a' maga fejére: *Luk. 16.*

2. *Vagyon ördögi kísértet; melly nem egyéb, hanem az Isten parantsolarja ellen a' bünre való hitegetés, a' bünnek éép éin alatt való javallása, ditséreti, hogy az által az embert Istentől el-éakázza, 's maga pártjára hájtsa.* Így tselekedék az ördög Évával: *1Móf 5 5.* Dáviddal, kit fel-índíta arra, hogy az Izraelt meg-éámlálná: *1Krón 21:1.* mellyel bünbe ejté; de bizony büntetésbe-is nagyba ejté, mert egy nap alatt heven ezer embert Pestis által el-törlet: *2Sam. 24: 15.* e' kísérteti az ördögnek igen igen

igen veszedelmes és káros; mert alatt kezdvén, mintegy garádjtsokon mégyen elebb-élebb a munkában, ingerelvén az embert a gonosz dolgoknak végbevitelére, de elő nem mégyen benne; miként Krisztus Urunkat kíséreti vala, de rajta hatalmat nem vön: *Mát. 4.*

Némellykor megveti mefferségit 's egy idejig Szerentsésen jár: Igy kísérté-meg 's meg-is gyöze egy idejig a' mi első Szüléjinket, mígnem Isten kegyelme által az esetben fel-ferkentetnének, és a' meg-térésnek kegyelme által Isteñel meg-békélnének. Némellykor kísért és tellyes gyözüdelemmel jár; midön t i. el-annyira bé-meriti embert a' bünöknek fertőjibe, hogy azokból soha ki-ne tisztúljon: Igy kísérté Sault, Júdást; 's kísért minden hiteleneket, mellynek el távoztatására int az Apostol bennünket, *1Pét. 5: 8. 1Theff 3: 5. 2Kór 11: 3.*

3. *Vagyon emberi kísértet; A' mi természetünknek erőtlenségéből, gyarlóságból, vagy tudatlanságból való el-ragadtatása, vagy el-tántorodása, gonofság és meg-átalkodás nélkül valamelly tévelygésre vagy esetre: többire ilyenek vóltanak eleitőlfogván a' Szenteknek esetek; ilyen vólt Dávidé, Jósfáté, Jósiásé, Péteré; ilyen vólt a' Kórintusbéli híveknek-is esetek.*

II Haénokat tézi le a' kísérteteknek, mondván: hogy, *azok által útát nyit Isten a' szabadulásra:* mellyből ki-tetik az, hogy az Istenfélökön a' kísértetek jók és hasznosok; roészak pedig az istenteleneken, és veszedelmesek. Az Isteni kísértet mindenkor jó: 1. Mert *ö Felsége senkit is gonofsággal nem kísért, hanem jóval:* Jakab. 1: 13. Ebben az Isteni kísértetben három dolgok fordulnak elő; úgymint: a' látogatás, kísértet, és a' bün-tételre való szabadon botsátás: mellyek között a' harmadikat említi a' Jakab Apostol, 's mondja, hogy midön valaki kísértetik, az-az a' bün-tételre ösztönöztetik, a' ézenvedések 's egymás kedvetlenségek által Isten ellen való pártalkodásra, zúgolódásra, hí-ézésre fel indul: *ne mondja hogy Istentől kísértetik, mert az Isten gonofsággal nem kísért senkit, hanem jóval:* mi légyen pedig a' jó, mellyre kísérti vagy vízi Isten a' kísértetek által az ő híveit, azt-is meg mondja Sz Péter, *1Pét. 1: 6, 7. Tinéktek, úgymond, kik most egy kevésé külömb-külobb féle kísértetekkel illettetek, a' ti hiteteknek próbáltatása találtaik tinéktek ditséretetekre, tisztességetekre, és ditsőségetekre lenni, mikor a' Krisztus Jézus meg-jelenéndik.* Ilyen pedig az Apostol erőssége. Ha a' tűz által való meg próbáltatás által mégyen az ember arra, hogy önéki az ő nemes Hitinek méltósága ditséretire, tisztességére, és ditsőségére légyen; meg-tudjárook ti Kórintusbéliek, hogy mentől több kísérteteket botsát Isten ti reátok, annál kedvesebbek vagytok Isten előtt. Ugyanis, valamennél nagyobb, erősebb, és tökéletesebb valakiben a' hit; annál nagyobb

nagyobb annak próbája. Az ördögi kísértet, 's e' világé soha nem jó; mert ezek gonoszal kísértnek, nem jóval: és ezeknek kísérteteik (mint feljebb is mondám) nem egyéb, hanem Isten parantsolatja ellen a bűnre való hitegetés. Az emberi kísértet is többfőor rozz és vezedelmes, mintsem jó és idveséges: jó akkor, mikor valaki magát abban akarja megkísértetni, ha vagyon é igaz hiti? és ő tagja-é a' Krisztusnak, vagy nem? Ezt kívánja a' Sz-Pál a' Korintusbéliektől 2Kór 13:5. *Ti-magatokat próbáljátok-meg, ha vagytok-é a' hitben:* az-az, vizsgáljátok-meg magatokat, hogyha az egyfzer bevött-tudományt, esméreret fel-találjátok-é magatokban, vagy nem; és a' fzerint való életetekből bizonyítsátok-meg magatokat Krisztus tanítványinak lenni: de bezzeg rozz, kárhozatos, és vezedelmes akkor, mikor valaki mást tilalmas és nem hasznos dolgoknak tselekedésre kísért, hiteget, és tsalogat, hogy bűnbe ejtse, és Istentől el-fakazza: így kísértették-meg a' Korintusbeli Pogányok a' megtértt és köztök lakozó Keresztényeket; kiknek addig jóvallották a' Pogányok a' magok bálvány Isteneiknek tífeteleket, és addig tsalogatták a' bálványoknak áldoztatott húfokból való vendégségekre, a' míg őket a' bálványoknak tífetelekre vivék. Ezt hijja azApostol, *rajtok emberi kísértetnek,* a' Letzke előtt való 18. versben: Emberi, 1. Mert Pogányok által való: 2. Mert emberi gyarlóságból és erőtlenségből való. Valamikor hát a' kísértet fzarmazik a' testnek erőtlenségéből; gonoszág, meg-átalkodás, és vakmerő engedetlenség nélkül, emberi kísértetnek mondatik: úgy estek a' Korintusbéliek ebbe a' kísértetbe, meg-kivánván a' Pogányoknak vendégségeket, mellyeket az ő bálvány Isteneknek áldoztatott húfból tsináltak, azokba el-mentenek, vélek együtt ettenek, ittanak, vendégeskedtenek; mellybē az erőtlenek és a' hitben gyengék-is meg-botránkoztanak, magok pedig bálványozásba estenek. Mellyet midön meg értett volna az Apostol, a' bálványozásért keményen meg-büntetterett Izraélitáknak példájokkal tilrja őket az ilyen tilalmas, és gyengéket botránkoztató vendégségeknak gyakorlásától, a' 7. versben: és egyfzersmind vígáftalja őket a' kísértetek alatt, hogy kérségbe ne essenek, hanem jó remenségben légyenek az Istennek jóvólta 's kegyelmessége felöl; tsak térjenek-meg, és bűnökben meg-ne atalkodjanak, az Isten ezt nekik meg-botsátja, mivel emberi gyarlóságból és erőtlenségből vétkeztenek, és kísértették-meg a' Krisztust.

Második Rézében le-vagyon tétetve a' jó, mellyel őket vígáftalja; melly kettő: 1. *Hogy erejek felett nem hagyja őket kísértetni,* minthogy azzal biztatta őket, hogy jó remenségben légyenek; mert ez úttal való

eseteiket, tsak térjenek-meg, Isten meg-engedi. Itt már egy alattombá való ellenvetést előz-meg, 's arra felel meg. Ugyan-is, mondhatták volna: Ha fíntén ez úttal való esetünket Isten meg-engedné is, attól félünk hogy ezután nagyobb kísértetbe esünk, és az által egész el-nyomattatuk Mellyre meg-felel, 's azt mondja: Ne féljeteK, mert az Isten meg-nem engedi, hogy meg-kísértetsetek feljebb annál, a' mint el-zenvedhetitek. Mellyel kettőre taníttatnak: 1. Hogy az Isten a' kísérteteket a' hívekre mérsékli a' benneK lévő Isteni erőhöz és kegyelemhez: 2. Nintsen Istenél el felejtve tsak egy világ ferint alávaló, elvettetett híve is Istennek. Ezzel biztatja Idvezítők a' híveket, Mát 10: 20, 31. *Avagy nem? 's a' t.* 3. *Hogy a' kísértetektől való ki-fabadulásra útat nyit:* az az, Meg-engedi ugyan néha, hogy meg-kísértetsenek; mindazonáltal nem engedi, hogy a' kísértetektől el nyomattasának és meg-győzettesenek; sőt tinékteK kegyelmet 's erőt foglaltat azoknak meg-győzettesésekre és el-vifelésekre: Sól. 94. *Ha Isten nem örzött volna, már régen meg-bóltam volna; 's a' t.* Annakfelette, mikor a' kísértet leg-nagyobb erőben lézen rajtatok, és meg-sokasodik a' próba, akkor meg-gyengíti, kevesíti, és el oflatja, és ekképen rést nyit hogy azokból meg-fabadúlhatatok; mint ezt az Isák példájában látjuk.

A' harmadik Rézében, vagyon fundámentoma a' vígaftalásnak; melly véteték az Istennek természetitől, *mert hív; hív pedig az, a' ki ígérteK bé-telleyesíti, a' feukölködöknek magát meg-jelenti, és a' kísértetbe esteknek idejekoránt való segédséget nyújt; a' mint ezt Isten maga meg-ígerte, Sól. 50: 15* A' minthogy pedig ígérteKben igaz; úgy mi belénk ilyen bizodalmat öntött, hogy mi az Atyát kérnök azonn, *hogy minket ne vigyen a' kísértetbe:* és bizonytságot tett arról-is, hogy valamellyeket az ő nevében az Atyától kérnök, meg-adja azokat minékünk: Jan. 16: 23. Másodör, jelenti, melly hívséges páftora, örállója, és igazgatója légyé Isten az ő híveinek; kiknek semmi feükségeket el-nem zenvedi; ellenségekteK látokra aftalokat meg-teríti; és öket életteKben híven vezérli: Sól. 23.

T U D O M Á N Y.

Föllehet az Isten, végéremehetetlen böltsége ferint, ottan ottan kísérteteket botsát a' maga híveire ezenn a' világon; de mindazonáltal úgy, hogy azokat mindenkor mérsékli a' benneK lévő Isteni erőhöz és kegyelemhez, hogy azoktól meg-ne győzettesenek, hanem azok alól fel-keljenek és ki-menneKdjenek.

Kettőt mondok e' Tudományban. 1. Meg-engedi Isten a' sárántól, e' világtól, és a' testről kísértetni gyakorta a' híveket ebben az életben. Ennek oka, (1) Hogy öket a' kísértetektől által hozza az ő romlott természet-

termézeteknek esméretire, és az Istennek segítő's erősítő kegyelmét vélek kívántafsa. Idevaló az Uri Imádságnak ime' czikkelye: *Ne vigy minket a' kísértetbe; az-az, ne botsásf a' kísértőnek hatalmába.* (2) Oka; mert a' kísértetek által akarja őket hasonlökká tenni az ő Fejekhez a' Krisztushoz, mivel együtt hartzoljanak az ördög ellen: *Ésf. 6: 12.*

2. Mindenkor Isten a' kísérteteket mérsékli a' benne lévő Isteni erőhöz, kegyelemhez. Oka, mert a' kísértetekben győzedelmeskednek; melly nem lehetne meg, ha a' kísértet nagyobb mértékben volna rajtok a' benne lévő erőnél és kegyelemnél. Ezzel az Isteni erővel mondja *E. Pál, Hogy amaz nemes hartzot meg-hartzolta, pályáját meg futotta: mellyen érti az ő Apostoli hivataljával egybe-köttetett fok kísérteteken győzedelmeskedő hartzait: 2Tim. 4: 7.*

Méző serpenyőket tart az Isten a' kísérteteknek, nyomoruságoknak, és próbáknak meg-fontolására: egy felől a' kegyelmet téfű; más felől a' kísértetet, büntetést, és próbát: és úgy mérsékli azokat a' kegyelemhez, hogy többet ne nyomjanak: másként a' hívek el-nem vifelhetnék és hordozhatnák; hanem el-tsüggednének, kétségbe-esnének, és a' kísértetektől el-nyomattatnának. Jóbra az Isten úgy botsátotta a' kísérteteket, mint meg annyi féltől hajttatott egymást erő fürű fellegeket: hét ezer juhait, három ezer tevéit, öt-éáz iga barmát, öt-éáz samarít az ellenség által el-hajtatja; ezek mellett lévő fok szolgáit, és tselédit fegyverrel le-vágattatja: a' mi keservesebb, hét fíjaira, 3 leányira, mikor vendégeskednének az ő első-ülött bartyoknak házokban, a' sátán egy nagy félnek támasztásával a' levegő-égben, a' házat reájok szakasztja. Nézd-meg a' kísértetnek egy-felől nagyságát és súlyosságát; mert ezek mind egymás után estek meg rajta: de más felől, tsudáld az Istennek nála lévő kegyelmét, a' mellyel mind azok ellen győzedelmeskedett: meg-hajttja magát nagy alázat ofsággal az Isten' süjtölő keze alatt, és e' lép főokra fokad-ki: *Mezítelen jöttem az én Anyámnak méhéből, mezítelen térek oda. Az UR adta, az UR vesse-el-is: Áldott légyen az URnak neve érette!* Jób 1: 22. Ezek ugyan nagyok és keservések vóltak; de még ennél nagyobbakat is botsát Isten reájá: Meg-engedi a' sátánnak, hogy verje-meg undok fekélyekkel teétől-fogván talpiglan: Feleségét is a' sátán rejá támasztja; ki által arra kíteti, hogy tagadja-meg Istenhez való tökéletességét, átkozza-meg az Istent, és haljon-meg. *Jób 2: 9.* Bóldog Isten, beh nagy kísértet! nem-hogy magának Jóbnak, a' ki szenvedte, nem lett volna nehéz és keserves; de még baráti-is, a' kik kísértetben forgani látrák, nagy felköával siratták: 2: r 12. De nézd-meg, minémű nagy kegyelemmel nyomtatta-meg Isten ezt a' nagy

kísértetet: Jób. 13: 15. *Ha meg ölne engemet az UR, avagy nem reménlenék-é semmit ö tőle, az én útamat ö előtte igazán hordozván?* Nem nagyobb hát a' kísérteteknek és nyomoruságoknak mértékek a' hívekre nézve a' kegyelemnél, és a' hívekben lévő Isten' öröme mértékénél: sőt ez nagyobb amannál; mert a' hívek a' náluk lévő kegyelemmel a' kísérteteken győzedelmeskednek. Innen jegyezd meg: Nem eshetel tehát, Kerekyén ember, oly nagy kísértetbe 's vezedelembe, hogy valósággal azt mondhasd: Jaj, bizony el-kell veznem, vagy el-vezek! mert az a' mitől félsz hogy el-vezt, a' benned lévő kegyelemhez mérsékeltetett. Haraglik ugyan Isten naponként a' bűnert, és sújtolja Atyaiképen az ö fíjait 's leányait; sőt gyakran a' súlyos nyavalyák által ugyan meg-fajtol 's büntet bennünket; de haragjának pohárát tsak ugyan nem tölti feljebb, a' mint meg ihatjuk. Mikor a' Zebedeus Fíjai az ö Annyok által ezt suplikálnák Idvezítönköt, hogy a' maga országában egyiket közzülök ültesse jobb-keze felöl, másikat bal-keze felöl; az-az, hogy legyenek a' Krisztus országában elsök egyebeknél, hatalommal 's méltósággal feljebb-valók; (mivel a' Krisztus országa felöl úgy gondolkodtanak, hogy az földi és tsak világi jókkal bővelkedő ország legyen.) Idvezítönk azt kerdi tőlök: *Meg-ihatjátok-e a' pohárt, melyet én meg-íkom?* (értette a' maga Évangélioma mellett való üldözésnek és mártíromságnak pohárát, a' melyre menendök valának.) Ezt felelik ö Felségének: *Meg-ihatjuk: Mát. 20.* Idvezítönk is azt feleli rejá: *Az én poháromat bizonyára meg-íffátok: v. 23* Meg-is itatá idővel vélek: Mert Jakabnak Heródestöl az Évangéliomért feje-vétették: *Tsel. 12.* János pedig Domitziánus Császártól Rómában forró olajba vetterék; de midön látná, hogy a' forró olaj néki nem árt, onnan sérelem nélkül ki-vétettéven fámkivetésre Páthmós szigetébe küldették: és így a' mártíromságnak pohára mind kettövel meg itartatek. Tsak addig tölti hát Isten a' kísérteteknek és próbáknak pohárát a' híveknek, a' meddig meg ihatják.

TANÍTÓ HASZON.

I. Valamelly lehetetlen Istennek a' maga természetiben és ígértiben meg változni, éintén olly lehetetlen az Isten válaftott híveinek akármelly kísértetekben és nyomoruságokban el-vezni, és Istentől végképen el-hagyattatni. Mert az Istennek igasága és igazmondósága, a' mellyen allanak az Istennek ígérti, egy az ö Felsege természetivel: azért akár azt, a' mit egyzer kötött és ígért valakinek, változtassa; akár természeti változzék; mind egy: Mal 3: 6. *Én UR meg-nem változom: ti Jakób Fíjai azért nem eméftettek-meg; értsd, mint egyéb Nemzetségek: mellynek oka ez; mivel én ígére-*

én ígéreteimet meg-nem változtatom, és fogadásimat meg-teljesítem, meg-ígérte azt Isten tenéked, te kísértetekben és nyomoruságokban forgó kegyes lélek, hogy ha segítségül hívod nyomoruságodnak idején, meg-
 szabadít: *Sól. 50: 15.* nem lehet hát tenéked tsüggedezned a' kísértetek alatt, és kétségbe esned az Istennek jóvólta és kegyelmessége felől; mert az Isten a' maga ígéretei mellől soha bizony el-nem áll. Az való, hogy fokkor a' kísértetekben forgó lélektől is Isten idejig el-távozik, el-mégyen, vesztegel és hallgat, annak kiáltására nem mindjárt felel meg, úgy viseli magát mintha nem-is látná nyomoruságát: Igy tselekedék Dáviddal az ő fok kísértetei és üldöztetési között; a' mellyekről a' maga Soltárban panaszolkodik keservesen, mikor a' Saul előtt futna a' Filisteusok földére: *A' 13.* Soltárban így panaszolkodik: *Miglen felejtetek-el URam? 's a' t.* Feledékenység Istenben tulajdonképen niutsen, mert mindent tudó; hanem emberi mód szerint jelenti az Isten segedelmének halasztását. Az Isten híveinek nyomoruságokban niutsen-is egy nagyobb kísértet annál, mint mikor Isten a' segedelmet halasztja: Erről panaszolkodik a' 10. Soltárban-is: *Mire távozol tőlünk Ur Isten? 's a' t.* Úgy meg-engedi Isten fokkor a' kísértetek alatt gyengülni a' híveket, hogy tántorgani, és csak-nem el-esni láttatnak. *Sólt. 73.* *De én csak nem félen hajlek, úgy meg-tántorodék lábam; 's a' t.* tántorgott azonn, hogy látta az istenteleneknek böldog 's virágzó állapotokat; az istenfélőknek pedig mindennapi nyomoruságokat; de a' mikor esni akar, Éintén akkor kapja 's ragadja-meg, lábait meg-erősíti, hogy el ne esék *Sólt. 66.* *Az UR nagy kegyességéből lábainkat meg-gyámolítja, őltalmazván el eséstől.* Ezt pedig Isten tselekezi illy végekre: 1. Hogy meg-ésmérteffe vélek, hogy az az erő mellyel tufakodnak a' kísértetek ellen és hartzolnak az ellen, Istené, nem övék: a' míg Istennek erejével hartzolnak, addig mind gyozedelmeskednek; de mihelyt a' magokéra forúlnak, mindjárt tsüggedeznek és tántorganak. 2. Hogy ez által hozza őket bűnöknek meg-ésmérésére, és pénitentzia-tartásra indítsa őket: *Hós. 5: 15.*

I N T Ö H A S Z O N.

I. Mikor te read, kegyes lélek, Isten kísérteteket botsát ebben az életben; akármellyik neme is a' kísértetnek, akár maga kísértsen; akár a' sátánnak és a' gonosz embereknek adjon-ki idejig a' kísértetre, mint Jóbot, és a' Kórintusbeli híveket; ne tartsad a' rajtad fenn forgó kísérteteket meg-vetterésednek jelének: mert bizony a' kiket az UR szeret, azokat kísérti-meg; azok között is azokat súlyosabban, a' kiknek mások felett adta az Isteni erőt és kegyelmet; mint Ábrahámot, Dávidot, Jóbot, 's a' t. hogy a' kísértetek által ottan-ottan gyakoroltatván a' lelki hartzban és vijaskodásban

ásban erősbek lehetnek. Példásképen mutatja-meg Isten ezt a' maga Fi-jában Alig végezé el az Atya Isten mennybéli lép szözetját a' maga Fija felől, Mát. 3: 17. *Ez az én szeretelmes Fíjam,* 's a' t. mindjárt kísértetre küldi a' puftába: Mát. 4: 1. Mellynek egyik oka ez, hogy a' kísérteteket fenvedő hivek a' kísértetekben ezzel vigáztalnak magokat; hogy ha az ő Fejek a' Jésus meg-kísértetett, nem hagyja-el őket-is a' kísértetekbē: *Sid 4: 15.*

II. A' kísértetek alatt kétségbe ne essél az Istennek jóvólta, kegyelmessége és szabadítása felől: várjad kísértetidnek bóldog ki-menetetit; támaszkodjál meg-feneklett hittel és bizodalommal az Istennek igazságához és igaz-mondóságához; ígérated vagyon arról, hogy Isten meg-fabadit: ez pedig áll az Istennek igaz-mondóságán; nem kételkedhetel hát benne, hogy Isten a' kísértetek alól meg-ne szabadítson, ne felj attól hogy idveségedet kísértetek alatt el-vezélsed; mert az olly fundámentomon épített-fel, a' melly bizony soha el-nem romol; olly pertsétekkel pertséltet-tet-meg, mellyeket senki, sem az ördög, sem e' világ fel nem bont: 2Tim. 2: 19. *Az Istennek erős fundámentoma meg-áll; mellynek pertséte ez: Tudja az UR kik légyenek az övéji.* A' te idveségednek fundámentoma az Istennek az az öröktől fogván való Dékrétoma, melly szerint tégedet is a' több válastottakkal egyetemben az örök életre és annak bírására el-válastott: ennek két függő-pertséte, a' mellyről meg-ésmértetik az igaz idvezülendő hit, ezekből ki folyó kegyes életre való szent éándék és igyekezet: ebből a' kettőből leheté bizonyos a' te örök életre való el-válastatásod és idveséged felől. Eleget próbálá ezt az ördög é Péter Apostolbā; de véghez nem vihette: ki-kéré Istentől a' kísértetre, a' mint idvezitőnk mondja, Luk. 22: 31. *Simon! Simon! imé a' sátán kívánt titeket, hogy meg-rostálna mint a' gabonát.* Ki-is adaték; mert a' sátán a' kísértetbē egy felől tagadtatja véle idvesége Urát a' Kristust; még pedig nem is egyzser vagy kétzser, hanem háromzor, a' kiről úgy gondolkodott a' sátán, hogy már magájéva tette; más felől édes Ura a' Jésus könyörög szent Attyának érette, hogy hirit e' nagy kísértetben tartsa-meg, hogy el-ne fogyjon, és idvesége mellől el-ne essék: maga mondja idvezitőnk, Luk. 22: 32. *Simon! in-ádkoztam én te éretted, hogy el-ne fogyjon a' te hited:* nem-is fogyott, mert a' mikor tagadta is, ésmérte és hitte még akkor idvesége URának lenni; hanem tsak a' hirről való vallás-tétel fogyatkozott meg éájában Ihol a' kísértetekből való ki-fabadulásnak kapuja, a' Jésus buzgóságos imádsága! Így tselekezik ma a' Jésus több kísérteteket fenvedő hivekkel is; kiknek ellének való állásra az Apostol az Istennek minden fegyvereit, minéműek, a' hit, könyörgés, Isten bezéde, és a' bünöknek el-hagyása, commendálja: *Éféf 6.*

ALKALMAZTATÁS.

Rövid és tsekély Tanítáomat alkalmaztaron már és Éabom, az UR-ban bődögül ki-múlt Néhai T.N. MAKRAI ISTVÁN Uramra; ebben a' múlandó életben az Isteni kísérteteknek, nyavalyáknak, és nyomoruságoknak egyik tárgyára. Ha valakit az Isten ebben az életben meg kísértett nyomoruságokkal és nehéz nyavalyákkal, e' volt az Isten nyavalyák által való kísértetinek egyik tzélja.

A' rajta lévő nyavalyáknak és nyomoruságoknak nehézségek állott ezekben: 1. Olly nyavalyának nemével kísértette volt meg ezt az Isten, még pedig ifjuságának róla fíinnel tündöklő virágában, a' mellyhez hasonlót mi értünkre mi időnkbeli emberek, nem hízem hogy szenvedtek, avagy tsak láthattak volna is. A' *Medicusok* a' Közvény felől mondják, hogy az légyen az Orvosi Tudománynak próba köve, (vagy Orvosok gyalázója.) mivel eñek semmit nem tehetnek, és nem orvosolhatják: de inkább mondat-hatott e' tsudálatos nyavalya *Medicusok opprobriumának*: mert ezt a' világi Doktorok és Orvosok tsudálták inkább, mint sem orvosolhatták: nem tsaláltatek meg az élesebb elméjü Doktorok között is olyan, a' ki ennek életében gyógyúlása felől valami vigasztalást orvoslásával nyujthatott volna, noha eleget költött az Orvosokra.

2. Allott a' nyavalyának hozzás voltában: a' mint másoktól végére mehettem, Éép ifjuságának házasági állapotjában gyáéos kóporsóját keserves könyhúllatásival sűrűn áztató kedves Házastársával alig tölthete virágzó egétségben három Éztendőket, menten az UR bolts íteletiből a' meg-említett tsudálatos nyavalyával kísérté meg, mellybe belé is esté; mellyet is véle kóporsója zártáig szenvedtetett. Tsak két vagy leg-feljebb három Éztendőig valakinek beteg ágyat fekünni, bődög Isten, beh keserves szenvedés! hát nem három, hanem tizenhárom Éztendőig ennek az én jó Uramnak beteg ágyat meg-fünés nélkül fekünni, abból sem egyfer, sem mászor magától fel-nem kelni, hané abban kínlódni, minémü kísértet?

De mind ennyi nehéz és hozzás kínjai között is bé-tölt a' Éent Apostolnak mondása ő benne: mert nem kísértette és nem fajtolta feljebb annál, a' mint el-Éenyedhetette. Mellynek ő benne ezek voltak nyilvánásos tanubizonysági: 1. A' békeséges türés. Olly békeséges türo lelkkel ajándékozta volt meg ötöt az Isten, hogy illy nehéz és hozzás kínlóási alatt is nem béketelenkedett, nem zúgolódott, hitiben nem tántorgott, meg alázván magát az Isten látogató keze alatt, mint Jób, békével tüerte és Éenyvedte az Istennek látogatását. 2. A' kegyelségnek munkájának bö mértékben
való

való gyakorlása: Szerette a' kegyességet gyakorlani, mert Szerette ezzel id-
 velsége URának kedvét keretni; Szerette s jó Éivel fogadta az Istennek Szol-
 gájit, Szerette Éajokból hallani az Istennek élet adó beszédét: foglalatos
 volt mind a' magános, mind a' közönséges könyörgésekben; ezek voltak az
 az ő lelki fegyverei, a' mellyekkel rajta lévő kísérteteit meg- győzte, és lel-
 két bődög ki- múlására napról- napra készítette. 3. Az irtalmasság' mun-
 kájának gyakorlásiban meg- gondolván, hogy Istentől vett világi javaiban
 csak sáfára Istennek; mint Istennek jó sáfára, Szerette a' Szegeknek ada-
 kozni, és azokkal jól tenni; mert ezt életében esmérte keresztényi kötele-
 ségének lenni; meg gondolta ezen Sz. Apostolnak amaz intését: *A' mig-
 len időnk vagyon, mindenekkel jól tegyünk.* A' melly Isten tehát ötet hozzás-
 Szevedési, és betegségi között is ezekre a' lelki jókra tegéllette; tsalhatat-
 lanúl következik, hogy feljebb annál nem kísértette, hanem csak a' mint
 el- Szevedhette; mert a' rajta lévő kísérteteket a' benne lévő Isteni erőhöz
 és kegyelemhez mérte: bé tölt ez is végre rajta, hogy néki a' hozzás-
 Szevedések és Szevedések között való ki- Szabadulásra halálával úrat nyitott,
 és mind azokból tökéletesé ki- mentette; mert Szent országában
 örök nyugalomra helyezettte,

A M E N.

K Ö Z P E L D A.

Mellybe bé-tekintvén, az Emberi Nemnek változandóságát, 's Világ állapotjának állhatatlanságát valójában megemlélté, 's örök emlékezetben hagyta a' Néhai nagy emlekezettü, ritka példájú, példás kegyességü Mélt. Nagy-Bartsai BARTSAI ÁBRAHÁM Urnak: és Tek. N. Viz Sz-Györgyi MAKRAI ISTVÁN Uramnak *Példájokban*, az említett Mélt. és Tek. Uri Rendeknek utolsó Tiszteségtételekre a' *Vajda-Hunyadi* Templomban gyülekezett *Halotti Pompa* előtt,

A' *feljebb említett Méltóságos Urnak érdemetlen Udvari Prédikátora,*

B Á N D I M I H Á L Y.

1716. éftendőben, Sz. György havának 26. napján.

ELÖLJÁRÓ MEG-SZÓLÍTÁS.

Rettenetes ez hely, de én nem tudtam! nyilván ez a' mennyeknek kapuja, kinn a' Szentek elbé-mennek, 's itt még nem jártam: Jövetek-el élő Szentek, mennyországba készüljétek, a' halálban az életet, koporsóban ditsőséget feleléljétek Bizonyára K. H. Mélt. Tekint. Nagyságos Urak, és Urfiak: Tiszteletes tudós Férjfiak: Tiszteségben 's kegyességben magatokat gyakorló Uri Aeffonyok: e' világra, mint állásra fogadtatott, sikamló helyre állatott vitézi névvel ditsekedő, győzedelmi *triumphus*ra törekedő Nemes és Nemzetes Ifjak: egy fővel, felső, közép, 's alsó minden Rendek, kik e' siralmas, bokros bajos, setét gyáfos alkalmatosságra, úgymint, A' Néhai hirrel névvel ditsekedő, ditsőséggel fényeskedő N-Bartsai *Bartsai Familiának* egy tündöklő tsillagának Méltóságos UrTekint. BARTSAI ÁBRAHÁM Uramnak; és ugyan nagy emlekezettü, Uri rendü gyáfos Házának egyik nemes Palántájának, Tekintetes Nemzetes Viz Szent-Györgyi MAKRAI ISTVÁN Uramnak, meghidegedett tetemeiknek utolsó tiszteségtételekre, ez helyben egybe-gyülekeztetek! Bizonyára mondom, valamennyi e' gonofságra hanyatlott, magában meg-átalkodott, tsalárdassággal meg-rakodott világnak felemlésére felemeimet fordítándom: valamennyi e' az Egeket 's azoknak az ő felegeit, e' Földet 's ennek belső rejtekeit, a' Vizeket 's tengernek mélységeit,

G

tsekély

tsekély elmémel hánytorgatom; kételkedés nélkül mindenkoron ilyen gondolatra jutok: hogy, mindenek e' föld éinén 's ennek rejtekeibé, tenger felett fellegekben, 's alól mélységeiben mind láthatók, 's mind láthatatlanok, változandóság alá záratattanak. A' négy Eltető állapotoknak természetekből ezt közönségesen meg-tudhatjuk: kiknek természeti erejek által, hogy minden dolgok állapotjokban, magok természeti tulajdonságokban meg-álljanak, látjuk; de hogy e' természeti erejek magokban magoktól volna, nem állithatjuk: hogy azért légyen mind ezek felett egy Fő tökéletesség, kitől vagon minden létel 's elevenség, valósággal fel-találjuk, 's meg-állítjuk: ez hát a' Termézetnek rendin uralkodó Felsőg, kinek hatalmában vagon fenn 's alatt lévő minden tellyesség; ez vetett változandóság alá mindeneket, hogy változással kezdjék-el életüket, változással vigyék elő léteket, változással végezzék-el végre el-értt végeket. Ne tudáld hát K. H. hogy az Emberi Nemzetről-is így szólók, hogy az Emberek-is, mint egyéb dolgok, meg-avúlnak; változással születetnek, változással neveltetnek, változásban lévén részek hamar el-múlnak: változással születik ember ez árnyék világra, változással neveltetik virágzó állapotra; de nagyobb változással érkezik-el utolsó órájára: hogyha egy kevésse fenn áll, nagyobb részent élete csak dülő félben áll, mert utánna olázkodik, tolvaj módra leselkedik; az épséget femmiségre, szabadságot majd tömlőtze, szép termeter fenvedtségre hirtelen el-változtató, Fiját Attyától meg-foztó, Férijét Társától el-záró, Éomorú Halál!

Ez Emberi Nemzetnek változandóságáról azért, és e' hívságban helyeztetett, köz próbára ki-tétetett tsalárd világnak állhatatlan vóltáról, midön ti előrtetek K. H. e' Éomorú, de Éükséges, mindenekkel közönséges alkalmazatósággal, Éomorú Éivvel, rebegő nyelvvel, de köz házonra törekező igyekezettel befédemet folytatandom, kérelembeli engedelmséggel meg-hallgatni ne terheltesetek.

Hogy mindé dolgoknak légyé egy Fő okok, kitől mindé rendek igazgattasának, a' bolond-is az eféssel egyetembé ömagokbá fel-találják; de mitso la munkáji légyenek e' Főnek a' Termézetbé, melly dolgokbá meddig tartó, örökös-é vagy romlandó boldogságot öntött Isten; az oštoba és értetlen, kegyelembé rézeltetlen természetnek világánál vakoskodó elme felnem találja. Ez az oka, hogy nagy igyekezettel törekedtenek a' Pogányoknak sok Böltséi arra, miképen a' természet világánál járván érhesenek olly valóságra, mellyben nyavalyás lelkeknek, boldogtalan életeknek, légyen örök boldogsága. Két-Éáz nyólrzvan nyóltz sententziájokat jegyzette meg Varró Hutoricus a' Pogány Böltséknek, mellyeket e' Fő-jónak Érzésére,

zésére , örök boldogságoknak el-nyerésére testi okoskodások által el-készíttetnek ; de mind azok által tökéletes boldogságra nem értenek . Miért , azt kérde ? mert mind azok a' mikben ök azt keresték , lelkeket meg-nem elégíthették : ha miben azt ketsegtették , a' halálbá le-vetkezték . Példa ide ama' Római Pogány Adriánus Imperátor ; a' ki midőn életében e' Fő-jónak meg-Érzésében testi okoskodása által fokot faradozott volna , halálában , vég hartzában , nagy könnyában Égény lelkét meg-Élítja , 's ezt mondja : *Animula vagula , blandula , comēs hōspesq; corpōris , quō nunc vadis ? in loca horrida , torrida , frīgida ; nec jocos das ut solebas .* Az-az : Én Égény bujdosó lelkem , e' testben kedves vendégem , hová készülz men- ni tölem ? maradj-meg , kérlek , én velem ! a' hely mellyre készülz lakni mert Éo- katlan , az út mellyen jární indulz még járatlan , híves-é vagy heves lézen , mivel- hogy még nintsen kézen , én tölem meg-mondhatatlan .

Oh Emberi nemnek vak balgatagsága !

Melly igen nem vígyáz Fő-boldogságára !

Sokat fut és farad , kintset gyűjt rakásra :

Oda lezz ez hamar , nints állandósága !

Ugyan-is , ha valaki a' Lélekné boldogságát , örökös állandóságát , e' világ- nak minden ditsőségében kereste ; azt (: ha meg-nem tsalalkozom :) leg-elsőben Bölts Salamon tselekedte ; a' ki miként meg-jegyzette , böltsé- ségét 's nagy erejét arra vetette : de ezeknek mi vólt vége ? *Vanitas vanitatum , & omnia vanitas .* Mind ezek vóltanak hijabavalóság , elmét 's teheriséget fogyató romlotság . Tekintsétek-meg , K. H. ama' nagy Érentséjű embert Polycratest , a' Sámíufoknak nagy Királyát ; kinek a' Szerentse úgy bírá pályáját , hogy ha kí rá mára vonza élte folytát , nyilván meg-tanúlja változandó forsát . Mert egéz éle- tében ez olly jó Érentsés vala , hogy láttatott mintha ugyan a' Szerentse ő vólna . Ugyan-is ez , valamihez egyÉzer kezdett , fellyebb hogy nem kívánhatná , menten meg-lett ; sőt ha mihez rendezetlen fogott vólna-is , Érentséből kedve Érint vég- be-ment az-is : Ez minden ő ÉomÉédjait meg-haladta hatalmával , ellenségín ural- kodván bujálkodva ditsekedett nagyságával ; de végre , hogy az állhatatlan Szeren- tse önéké vakot vete , olly gonoz ellenség léve , hogy egy órában nagy-obb lön Ée- rentsétlensége . mint tellyes életebéli öröme . Ugyan-is egy néminémű napon Oræ- tes Dáriusnak Fő Hadnagya titkon magához hivatja , barátságoson fogadja ; de ételi lönnek néki veÉélyt nemző les-tőrei : ugyan-is étel után mezítelen vetkezteti , ma- gas hegyre ki-viteti , ott stütteti , főzerteti ; végre világ tsudájára kereÉtfára füg- gÉzteti : ott vólt a' nagy Érentséjű ember mindeneknek félelmére ; nappal Nap- nak heve keményen süttötte ; éjjeli fétség addig rettegetté , míg életét 's ditső- ségét a' halál ketté metétté , 's nekünk példájúl ki-tette . *O ! volucrum fortunam , quā omnia ex letitia & voluptate in luctum & lachrymas recidunt .* Cicero . Az-az :

Oh vak Szerentsének változandó forsá !

Hogy nem távozik-el ő tsintalansága ?

Melly nagy véletlenül , és hirtelenséggel ,

ő kedves játéki majdan változnak-el !

Melly nagy méltóságra , és világi ditsőségre emelte légyen a' Szerentse , amaz jeles

jeles és emlékezetes Férjfiat a' Belisáriust, ditséretes tselekedeti által, olvassuk a' Históriákban : ez meg-gyözzén a' Persákat, győzedelmi ékerekken hordoztatott Triumphusban : Rómát egynéhány Éor ellenségétől meg-fabadítván, a' Gottufok' nagy Királyt fogva vitte Constánzinápolyba ; melly nagy tselekedetiért ditsérete hirdettetett mind e' Éeles világon. Justinianus Császárnál oly kedvelése volt ennek, hogy örök tisztességére aranyat-is veretete, a' mellynek egyik felén; a' maga Tsáhári képe, másikon a' Belisáriusé volt ki-met-éetette, illy fel írással : *Belisarius Romanorum decus* : Belisarius a' Rómaiaknak ditsőségek, ékességek. De végre az állhatatlan Szerentse e' Férjfiat oly igen meg-játéodtatta vénségében, hogy a' Tsáház mind két Éemét ki-tolatá haragjában, köldülésra kíneríté menni Constánzinápolyban : *Date, inquit, obolum Belisario, quem virtus extulit; sed fortuna depressit* :

Segítsétek (: úgymond :) vak Belisáriust,
Kinek a' Szerentse most mutatott illy just.

Passibus ambiguis fortuna volubilis errat,

Et manet in nullo certa tenaxq; loco.

Sed modo lata manet, vultus modo summit acerbos,

Et tantum constans in levitate sua est.

Tsudás Éerentsének állhatatlansága ;

Sohol nintsen néki bizonyos Éállása.

Ne higyj azért néki mikor jó Éint mutat,

Mert veÉedelmedre akkora nyit Éutat.

Innen többire a' Szerentsét a' Képirók, egy gömbölyeg teke golyóbison állván festik, Éélesen és ki-terjeÉtetett Éárnyakkal fel-Éekesítve ; mint a' kinek lába nyoma nints sohol meg-helyeztetve, sebes Éárnya repülésre immár fel-van emeltetve.

Praecipitem movet illa rotam motusq; laborum,

Nulla quies claudit, nec sistunt omnia motum.

Hos premit, hos elevat, hos dejicit, erigit illos,

Cogit & in varios homines descendere vultus.

A' Szerentsét írják kerek golyóbison,

A' melly forog nem áll egy helytt bizonyoson.

A' golyóbis fordul és fut nagy sebessen,

Igy a' Szerentse-is nem áll-meg egy helyen.

A' mi fenn volt eddig, majd alatt láttatik,

A' Szerentse-is így óránként változik.

Ehez képest Sesostris Égyptomnak nagy Királya, midőn öröme napjára jó kedýében 's életében gyönyörködývén, Éekerében négy Királyokat fogatott volna, hordoztatván azok hátán magát mások tsudájára, egykor mikor veÉi ÉÉre, hogy a' befogott négy Királyoknak egyike gyakrá hátra tekintgetne, tőle illy kérdést kérde : Mit néz É hátra; talán úgymond, azt sajnálok, hogy a' kerek nehezen fordul utánad? Nem azt, úgymond a' rab Király ; hanem Éírván azt Éemlélem, midőn e' keréknek fordulását nézem; Szerentse játéka melly Éíkláló 's Érzem.

Én-is Király valék tsak-nem hajdonában,

Urálkodván ama' híres Babilonban ;

De lám

De lám a' Szerentse mit ad jutalmomban ,
Most, miként bikának, járom van nyakamban.

Melly éavait 's panaszait Sesostris Király hogy hallá, vas járomból Királyokat
el-botsátatá, életeknek végéiglen tisztességben tartatá, Épen illyen példát adott
vala Pórus-is amaz Indiai nagy Király világ bíró Nagy Sándornak, midőn fogva ele-
jibe vitettették, 's kérdettették, gondolja-é mit érdemlett hogy övéle tselekednék?
Quid hic dies tibi suadet, quo satis expertus es, quàm caduca felicitas esset. az-az:

E' mai nap neked törvény 's igazságod,
Mellyben meg-tanúlhadd miben légyen dolgod;
Velem most úgy bánhaté, valamint akarod;
Meg-láld, hogy neked-is ez ne légyen forsod.

De a' miként a' Szerentse illyen tsalárd, akként isfu, vén, és gyermek egy-
aránt várd; mert vagy hamarébb, vagy későbbre, isfu, gyermek, vagy vénségre,
fordúl reád Szerentsenek meg-gátothatatlan kereke. Mert ugyan-is: *Nagy nyo-
morúság rendeltetett minden Embereknek, és nehéz iga vettetett az Ádám fájaira
annyok méhektől fogva mind az napig, míg a' mindeneknek Annyához meg-térnek.*
Sirák. 40:12. Ha e' dolognak még-is eleven példáját tudakozod, nézd-meg kül-
ső, belső, régi időbéli lött dolgokat, 's meg-találod ama' hires nevezetes Persiái
Birodalomban: Cyrus Király ennek eleven példája, kinek a' Szerentse volt olly
mostohája, hogy kisdé korában vermet ás alája, temető helye lön Tómyris ifák-
ja: ugyan-is születetvén annyától meg-tagadtatik, annya teje helyett tigrissel
tartaték, fűrtü kietlenben tárgyra ki-tóreték, onnéf Királyságra oztán fel-vétetek:
Mert el-végre Nagy Apjától Királynak esmértek, Országában Persiában Regiába
helyezteték: de melly hamar urasága, fényes, pompás Királysága változék vándor-
lóságra: ugyan-is Nagy Apjától még halálra kereftetik, Médiából ki-bújdósik,
Persáktól bé-fogadtatik, vélek majdan uralkodik: Nagy Apjától Médiát oztán
el-vette, mindenfelé birodalmát, nagy hatalmát terjeztette; Persák birodalmát e'
Érzette; Babilont meg-épitette: de nézd-meg az állhatatlan Szerentse, ki őt ed-
dig kedvellette, életének jobb korában kotzkájában vakot lele; mert midőn a' Maf-
ságéták Királynéjával Éükségtelen hadat víselne, sok virtusú 's győződelmi után
egy AÉzőnynek keze miá véletlenül el-vehe. *Scilicet:*

*Ad generum Cereris sine cade & sanguine pauci
Descendunt Reges, & sicca morte Tyranni.* Az-az:

Ha ki tisztességre mentél e' világon,
Ámbátor légy Élid, vagy kö Éivü Cháron;
Halál mérges nyilat nem kerülhéd batron,
Kegytlenségédért vérrel itat toron.

Nem bánt jobban a' Szerentse azokkal-is, kiknek-éltek kezdetiben mosoly-
gott-is, mert kerekét, 's sík tengelyét kékítette akkor-is; hogyha harmintz több
's kevesebb éztendők után próbál-is, ne tsalatkozzék-meg akkor-is: Krésust a' Ly-
dusoknak nagy Királyát életének kezdetiben tisztességgel, ditsőséggel ketsegeté;
fényes, pompás, tarafarás méltóságra fel-helyheté, ott idejig, emberkorig kényez-
teré, végeactre rakás fára rútt halálra fel-téteté. Ez olly ditsőséges Király volt e'
foldön

földön, hogy nálánál pompásb nem volt az időben, mert kints és gazdagság volt ő nála bőven, Királyi natalmát retteghette minden: Ez uraság nagy méltóság végre arra kiztette, gazdagsággal 's boldogsággal hogy ömagát el-hitte, fok kintseit országait, Szerentsének tsak töreit kérdésre bezzéllente: Kinek ézavát s' bolondságát Sólón mikor hallaná; inti, féllél 's kérkedtséggel magát el-ne áttatná, életének vége előtt mások felett boldogabbnak ne mondaná: Mint lön dolga halld-meg azt-is utóljára, Cyrus által seregétől meg-foztatik, 's lábára tsintsér békó veretetik, 's fel-tétetik egy rakás fára: ott jutnak ezébe Sólón bezzédei, keservesen azért kezdí emlegetni, hogy halála előtt nem boldog még fenki, kintse 's gazdagsága ám légyenis neki. E' ézavait Cyrus Király hogy meg-hallá, Sólón miért kiáltaná, tudakozá? ki Sólónnak hív tanátsát 's oktatását bátran meg-mondá. Ebből oztán következék, Kréfus faról le-vétték, Cyrustól bé-fogadtaték, életében betsültetek. *Scilicet:*

*Ludit in humanis Divina potentia rebus,
Et certam praesens vix habet hora fidem.*

Eubernek élete tsak játéknak helye,
Mellyen könnyen fordul Szerentse kereke;
Ha most kényesen tart, majd idegenkedik:
Egy óra a' másfal gyakran ellenkezik.

De miképen a' zekérben vasas kerék mikor fordul, gyengébb föld előtte méljebben meg-tsorbúl; úgy Szerentsétlenség vénségre ha tódúl, a' fok bú látott ézív nagyobbban meg-bódúl. Dárius a' Persáknak nagy Királya, ezen dolognak emlekezetes példája, kinek midön vénségében életének párja a' halálban véletlenül el-alutt volna, magában úgy meg-bódúla, hogy természet felett való képtelen dolgot kívánna: Ugyan-is Demócritus Philofophust azon kéri; hogy mesterségével életének hív párját támazzá-fel önéki. Mit tselekezik a' bölts Philofophus? mert a' Király tetzésének nem mér ellene mondani, azért ezt kéri: Keressenek, úgymond Democrit^o Philofoph^o, a' Királynak országába három ifjú embereket, kiknek harmintz eztendejig bánat nem gyötrötte ziveket, irják hamar tzédulára ez ifjaknak neveket, tegyék reá, 's meg-élezzí a' meghólt tetemeket. Jeles elme bizonyára méltó Philofophushoz, melly meg-bódúlt, 's búba borúlt ziveknek örömet hoz; mert mint lehetetlen amaz, úgy Szerentse a' vénségre el-kerülhetetlen bút hoz. *Ergo:*

*Si fueris felix, quae sunt adversa caveto;
Non uno cursu respondent ultima primis:*

Hogyha a' Szerentse reád mofolyodik,

Ne higj néki, meg-tsál, hirtelen változik.

Ez állhatatlan Szerentsének változandó forsát, világ állapotjának állhatatlanságát, fok Proféták, Pátriárkák, világ bíró nagy Mónárkák életekben meg-próbálták: fokban e' próbában magokat meg-tsalták; boldogok hiteket a' kik meg-tartották, legföbbs 's jobb rézeknek az Istent vallották. Bizony nem mértékletétséghez való keserűség, nem meg-tartóztatható líralom, 's nem el-selejthető bánat, mellyet e' világnak változandósága, tsalárd Szerentsének állhatatlansága, e' mái napon véletlenül, de el-kerülhetetlenül reánk fordíta: mert ha ki itt jól meg-nézi kik bútsúznak, hív

Társok-

Tarloktól kik foztatnak, e' koporsón úranokznak, bokros jajra ki-fakadnak. Akarod-é azért tudni K. H. kiket zárt-el szemünk elöl e' két gyázos koporsó? Dávid volt-é Jónatánnal, vagy Achátés Énéással illy egymáshoz hasonló?

Ez elsőt hat a' Szeretet arra vitte, hogy mint ÁBRAHÁM, két Sáráját eltemette, szép gyermekit, két Vejeit sötét sírben el-rejtette; ez utolsót e' Sélyébe be-hely-hette, halálábā a' Sebesig főtét lírig követte. Oh nagy Szeretet, kinél nagyobb nem lehet, a' halálban és életbē győzedelmes tsak ez lehet! Ez volt tehát, méltán mon-dod, ama' gyakorta meg-kísértetett, hitibē el-nem tsüggedett, reménséggel nevel-tetett hív Ábrahám Pátriárka; kit a' *Terméket* erköltsében felidséggel, életében ke-gyességgel, értelmében böltsésséggel, Nemzetében tisztességgel, Törsökében Urí vérrrel; a' *Kegyelem* Isteni É. felelemmel, igaz hitnek gyümölsével, feleihez ke-gyes Éivel fel-ékesített vala: *Bizonysága e' nagy hitnek*, Ábrahāmi kegyességnak, majd el-puštált 's ve'Éni indúlt édes Hazánk' minden lakos helyei: kikben ennek gyümölszeit a' Thábor és Hermon hegye, e' Nemzetbē keseregve emlegeti, jó Daj-káját 's örállóját méltán sírva késérgeti. Emlegeti a' többi között ama' tzélül ki-téretett, most hamuvá tétetett Nagy-Enyedi, és mostan e' világnak puštájára ki-küldetett, bújdosni kényszerített Fejérvári Collégiū; kiknek mindē tseleidei, kisebb 's nagyobb ifjait, mint fíjait úgy tartotta; azoknak fok Éükségeket, meg-eshetett éhségeket kölségével 's kenyerével kipótolta. *Bizonysága e' nagy hitnek*, 's tökéletes Szeretetének e' Hazában még fenn álló, régi hírét 's ditsőséget óhajtozó Nagy Bartsai *Bartsai Familia*; mellynek ügyét 's tisztességét életébē úgynnyira óltalmazta, hogy mind kisebb 's nagyobb baját magájának alította. E' volt hát már, méltán mondom, ez Bartsai Nagy-Bartsai egész Házának fényes hajnal-tsillaga, ki valámíg e' nagy Ház-nak fényes Egén ragyoga, világával fok ködöket el-öflata; de most imē le-banyat-la, főtét homály borította, el-enyészék 's helyheztteték e' koporsóba. *Bizonysága e' nagy hitnek*, könyörtülő kegyes Éivnek, e' Hazának minden igaz síjain, a' kik köz-zül fok közelről, fok távolról mostan ötet kesergeti; mert e' földön ki jól tégyē, már nintsen fenki. Nyitva volt az ő kapuja a' bujdosónak; kézen volt haénos tanátsa gyámoltalannak; segítségre kéz volt Éive el-hagyattaknak; már mind ezek gyámo-loktól meg-foztattak. *Bizonysága e' nagy hitnek*, kegyes élet követésnek, e' mái nap' nagy homályba, főtét gyázhā borítottatott egész Udvara! kinek lelki Éükségére a' míg éle, olyan híven vigyára, bö jutalmán 's kéz aztalan Lelki Páftort hogy tartana. Ugyan-is: tudta Ábrahāmnak mi volt ditséreti, hogy ő Haza-népét Istēhez téríti, *kegyessége által arra e' kéfíti, hogy az igaz Hitnek legyenek példái.* 1 Móf. 18.

Második volt, ama' Éenvedések által frífelterett, hervadhatalā koronának el-vételére késíttetett, békeséges-türesnek példájára világ elejibe ki-téretett, erős hitű, buzgó lel-kű Jóh Pátriárka; kinek jóllehet nevezeti említett példájával nem egyenlő-is: de élete 's kegyessége, Istennek bokros próbāji közt tsendes magavíselése, meg-egyez itt-is. Jóbot Isten menyi próbāra hitta, tudva vagon mindeneknél; de leg-keservebb volt önéki mind ezeknél, hogy kik néki jó barátí voltak és rokonai, kiktol kívánt enyhíttetni, fáj-dalmát nevelték néki. Mitsoda próbākon vitte Isten által ez előrtünk fekvő Néhai T. N. Viz Sz-Györgyi MAKRAI ISTVÁN Uramat, közel 15 ént. el-folyása alatt, tudjátok; mit Éolottak ő felőle barátí, azt-is nyilván hallottatok: *Jób. 41: 7.*

A' Jób-

A' Jónak ditséreteiben békeséges-türését hallottátok, és mitsoda végét adta Isten fenvedésinek tudjátok: Jak. 5: 11. minekutánna azért mi-is ez előttünk fekvő Uri rendnek békeséges-türéseit meg-tanúltuk, azt-is mitsoda végét adta Isten fenvedésinek, Éükség meg-halljuk: Isten ötlet kegyes társal T. BARTSAI ÉVA Azzéonnyal meg-áldotta vala; kinek kegyessége 's é. élete Férjének erőtlenségét mindenkébe ki-pótolta: ugyan-is magát hív Férjéhez 's a' Éükséghez úgy hozzá éabta, hogy mind külső 's belső terhet e' nagy Háznak maga böltsen ki-dolgozta: értsd-meg tovább mi volt haéna e' kegyességnék, hogy minekutánna 17 éntendököt együtt békeségesen élének, Éép Fijakat 's Leányokat nemzenének, ma egymástól Halál által utolsó bútsú vévének. *O Mors quàm amara est presentia tua!* Oh Halál melly-igen éomorú és keserves a' te jelen-léted minékünk! mert míg tölünk távol valál, ekként meg-nem éomorítál; Ábraham 's Jób Pátriárkával együtt érvendünk vala, fok jaj után vígaságra, setét gyászból vídamságra által-kelekünk vala: de jaj mikor Tavaé nyílik, a' virág hét el-kezdetik, újabb jajjal 's síralommal keserves óhaj-tásokkal rakott pálma nyujtattatik. *Crescit tamen júb pondere Palma:*

Tereh alatt Pálma fellyebb nevedik,

A' sérelmes éiv-is fellyebb emelkedik.

Változatosok könyhúllatásoknak fejévé hát óh mi éemeink! induljatok meg belső rézeink! sírásátok e' romlandóságot, jajgásátok e' véletlen, de bizony el-kerülhetetlen közönséges forсот. *Et-hüllünk mindnyájan mint sák levelei, El-kél éltsünk miként mező virágjai.* De éünjék a' zokogás, lassodjék a' sírás; kézen vagyon a' híveknek e' próbában kéz ví-gasztalás. Mert: mikor az Istennek ítéleti vannak e' földön, meg-tanulják az emberek az igazságot. Tanulj hát igazságot tselekedni óh halandó ember! hogy az Isten íté-lete véletlenül tégedet-is ne ragadjon-el.

Utolsó favaim léfnek már hozzátok,

Kiknek igaz hitben Ábrahám atyátok;

Jónak fenvedését ti-is hallottátok:

Mi lett mind kettőnek vége, ám látjátok.

Bóldog a' fenvedés kit Mennyorég követ,

Mert itt a' jutalom nyilván te-tételet:

Oh nemes bit! kinek vége örök élet,

Mert itt a' korona hervadhatatlan lett.

Siefs e' pállýára Hallgatók' serege;

Kiket e' jutalom már kézen vár Mennybe;

Örök bóldogságra tégy fert ez életbe,

Mellyre által-utat nyit Ábrahám hite.

Kövesd Ábrahámot engedelmességben,

Szent Istvánt kövek közit buzgó könyörgésben,

E' két példát forgasd gyakorta elmédben,

Ézekkel vígadozz végre Mennyben; Amen.

